ROCZNIK SPYTKOWICKI
nr 5(2026), s. 161-202
https://doi.org/10.12797/RSpyt05.2026.05.05
Licencja: CC BY-NC-ND 4.0

Kazimierz Dębski
Badacz niezależny
https://orcid.org/0009-0006-4700-6209

Paweł Sieprawski
Badacz niezależny
https://orcid.org/0009-0007-4311-3995

Wyszli z Bachowic w świat

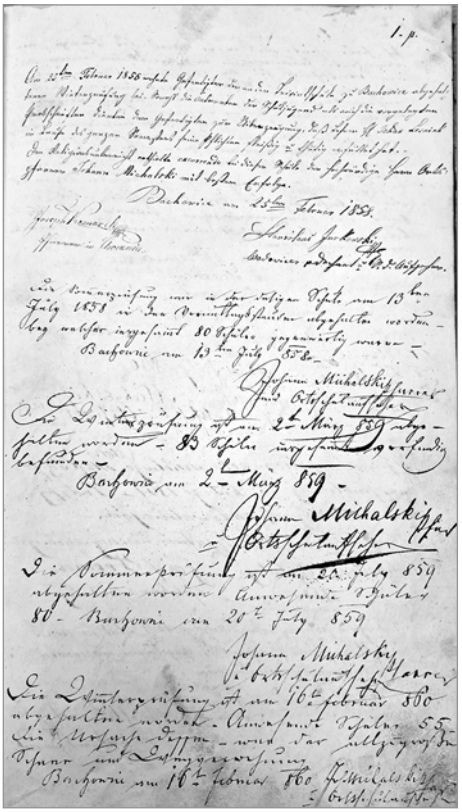
W tygodniku „Prawda" (wydawanym w Krakowie, m.in. przez ks. Franciszka Gołbę i ks. Melchiora Kądziołę), w artykule podpisanym przez grupę mieszkańców Bachowic, znajdujemy następujące informacje: „Do roku 1855 nie było szkoły w Bachowicach. Gmina podała prośbę do Jaśnie Wielmożnego Pana Hr. ś.p. Adama Potockiego o materiał na szkołę. Ten ofiarował drzewa na szkołę, ile było potrzeba z lasów Bachowskich, ofiarował cegły na komin i piece i wapna do tego, ofiarował gonty na pokrycie dachu, ostatnie prócz drzewa wszystko z Krzeszowic i w taki sposób powstała szkoła w Bachowicach"[1].

Ksiądz Franciszek Gołba napisał: „Smutno pisać o szkole, skoro po upływie wieków założono szkołę parafialną dopiero w r. 1854. […] Wreszcie wybudowano szkołę z drzewa z jedną izbą dla dzieci drugą dla nauczyciela i powierzyli nauczanie i wychowanie już starszemu nauczycielowi, 65 lat liczącemu Janowi Leśniakowi. Religii uczył proboszcz w Spytkowicach, ks. Jan Michalski. Była to szkoła parafialna trywialna. W takich szkołach uczyli nauczyciele mianowani dekretem biskupim konsystorialnym, wizytowali szkołę dziekani jako dozorcy szkolni. […] Szkołę parafialną w Bachowicach zamieniono na szkołę ludową w r. 1857"[2].

Na okładce „Księgi wizytacyjnej Publicznej Szkoły Powszechnej w Bachowicach"[3] zapisano „Visitationsbuch der Trivial Schule zu Bachowice

[1] *Podziękowanie*, „Prawda" (Kraków) 1902, nr 8, s. 62.
[2] F. Gołba, *Bachowice dawniej a dziś*, Kraków 1939, s. 39.
[3] Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej: ANK), Akta szkolne i kroniki szkół podstawowych województwa krakowskiego, sygn. 29/1349/24, Księga wizytacyjna Publicznej Szkoły Powszechnej w Bachowicach pow. Wadowice.

1857/8” („Księga wizytacyjna Szkoły Trywialnej w Bachowicach 1857/8”). Pierwszy zapis w tej księdze został zamieszczony 25 lutego 1858 r. Tym samym potwierdziły się słowa ks. Franciszka, że od tego roku szkoła podlegała władzom państwowym.

Fot. 1. Pierwsza strona Księgi wizytacyjnej Publicznej Szkoły Powszechnej w Bachowicach, pow. Wadowice. Źródło: Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29/1349/24

Dla bachowickich uczniów pragnących zdobywać wiedzę jednoklasowa szkoła ludowa była niewystarczająca, dlatego podejmowali oni naukę w szkole głównej. Najbliższa pierwsza szkoła publiczna, zwana obwodową, którą wkrótce przekształcono w szkołę główną (Hauptschule), mieściła się w Wadowicach. Jej powstanie było możliwe po przeniesieniu urzędu obwodowego (średni szczebel administracji galicyjskiej) z Myślenic do Wadowic w 1819 r.

Uroczyste otwarcie szkoły nastąpiło 1 maja 1821 r. Miała ona klasę elementarną oraz dwie klasy. Później klasa elementarna obejmowała dwa oddziały: niższy i wyższy. Ponadto naukę przedłużono o klasę trzecią. Pierwotnie szkoła miała charakter koedukacyjny, ale już w 1831 r. dla dziewcząt stworzono „szkołę panieńską”. W 1841 r. otwarto klasę czwartą, zwaną techniczną. Próżno szukać pierwotnego budynku tej szkoły, gdyż przez 22 lata nie miała własnych pomieszczeń. Uczono w różnych prywatnych domach w mieście. Dopiero od 1 kwietnia 1843 r. wszystkich uczniów umieszczono w wybudowanym na ten cel budynku szkolnym[4] (obecnie budynek Urzędu Miasta).

Brak dostatecznie rozwiniętej komunikacji publicznej w okolicy stanowił jeden z największych problemów w zdobywaniu wykształcenia przez bachowickich uczniów – nie mieli oni możliwości codziennego dojeżdżania do szkoły. Najbliższa linia kolejowa przebiegała przez sąsiednie Spytkowice, ale pociągi

[4] G. Studnicki, *Zarys dziejów oświaty i szkolnictwa w Wadowicach*, Wadowice 1996, s. 21.

zatrzymywały się tam dopiero od 1899 r. i odjeżdżały w kierunku: Oświęcimia, Wadowic, Podgórza koło Krakowa i Trzebini. Wcześniej, bo od 1888 r., istniały przystanki kolejowe w Zatorze i Ryczowie, skąd odjeżdżały pociągi w stronę Oświęcimia i Krakowa[5]. Droga przez Bachowice, którą mogłyby poruszać się nie tylko pojazdy konne, ale także autobusy, została zbudowana dopiero pod koniec lat 60. XX w.[6] Dlatego uczniowie, którzy chcieli uczyć się w szkole głównej w Wadowicach, wynajmowali pokoje na kwaterach prywatnych. Wówczas nie istniały jeszcze zorganizowane bursy.

Absolwent szkoły głównej mógł kontynuować edukację w gimnazjum, czyli szkole średniej. Najbliżej Bachowic taka szkoła mieściła się w Krakowie. Było to Collegium Nowodworskiego, powstałe pod koniec XVI w., a w latach 1818-1928 znane pod nazwą Gimnazjum św. Anny. W 1858 r., również w Krakowie, powstało niższe, a w 1868 r. także wyższe Gimnazjum św. Jacka, zwane odtąd II Gimnazjum.

W granicach obecnej Małopolski Zachodniej pierwsze gimnazjum powstało w 1866 r. w Wadowicach[7] (dzisiaj I Liceum Ogólnokształcące im. M. Wadowity), a kolejne – Gimnazjum Męskie im. ks. Bosko – jesienią 1900 r. w Oświęcimiu. Była to pierwsza szkoła średnia w Oświęcimiu (obecnie Zespół Szkół Zawodowych Towarzystwa Salezjańskiego)[8]. Mimo że w Wadowicach istniało już pełne gimnazjum, to część uczniów kończyła tam jedynie pierwsze dwie, trzy lub cztery klasy, a pozostałe już w Krakowie. W dalszej części artykułu przedstawiono sylwetki pierwszych mieszkańców Bachowic, którzy z sukcesem wyruszyli w świat po wiedzę. Dla nich szkoła główna otworzyła drogę do wykształcenia średniego i wyższego, a przez to awansu społecznego.

Franciszek (Szefczyk) Stefczyk

Według dostępnych dokumentów pierwszym mieszkańcem Bachowic, który uzyskał wyższe wykształcenie, był Franciszek Szefczyk. Urodził się 4 lipca 1828 r.[9] w domu przy obecnej ul. Księdza Gołby 163. Jego rodzicami byli Mateusz Szefczyk oraz Marianna – córka Wojciecha Włocha. Rok urodzenia Franciszka wskazuje, że możliwości nauki miał bardzo ograniczone. W Bachowicach nie istniała wówczas jeszcze nawet szkoła parafialna.

[5] A. Nowakowski, *Zarys dziejów stacji kolejowej w Spytkowicach*, Wadowice 2023, s. 7.
[6] Krystyna i Józef Dzidkowie, rozmowa z lutego 2026 r.
[7] Zob. www.wadowita.net/historia.php (dostęp: 11 III 2026).
[8] Zob. www.salezjanie.edu.pl/historia-szkoly/ (dostęp: 30 V 2026).
[9] Archiwum Rzymskokatolickiej Parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Bachowicach, Liber Natorum 1828.

Nie są znane szczegóły z jego młodzieńczego życia. Wiadome jedynie[10], że uzyskał wyższe wykształcenie i został sekretarzem Rady Powiatu w Krakowie. Dzięki stanowisku, które zajmował, miał zagwarantowane mieszkanie służbowe. Ze spisu mieszkańców Krakowa, przeprowadzonego w 1857 r., wynika, że Franciszek Szefczyk był urzędnikiem, kawalerem wyznania katolickiego obrządku rzymskiego i mieszkał sam. Jego nazwisko w dokumentach pisano w dwóch formach: Szewczyk i Szefczyk. 22 listopada 1858 r. Franciszek ożenił się w krakowskiej parafii pw. św. Szczepana z Ewą Marianną Malinowską (21 XII 1836-21 X 1905), córką Piotra i Marianny z domu Musiałek. Pochodziła z miejscowości Zaborze, w parafii Niedźwiedź, w powiecie krakowskim[11].

Fot. 2. Franciszek Stefczyk vel Szewczyk ojciec (1828-1887). Fot. Walery Rzewuski, 1887. Źródło: mbc.cyfrowemazowsze.pl/Content/7120/PDF/7120.pdf (dostęp: 13 III 2026)

Kazimierz Weydlich napisał o Franciszku: „Miał on wyższe wykształcenie, nie szukał jednak kariery, pracując przez bardzo wiele lat na swym stanowisku, oddany cały zajęciu zawodowemu i licznej rodzinie. Pochodził ze wsi, prawdopodobnie z Bachowic, powiatu wadowickiego. Urodził się i kształcił w pierwszej połowie XIX wieku, należał więc do najstarszego pokolenia kształcących się włościan; widocznie ojciec jego był wśród tych najpierwszych między ludem, którzy cenili wysoko oświatę. […] Ojciec, surowy dla synów, wychowywał ich twardo, ale sprawiedliwie. Matka była bardzo dobra, jednak nie rozpuszczała synów i wszczepiała im umiłowanie ideałów”[12].

[10] K. Weydlich, *Franciszek Stefczyk, pionier polskiej spółdzielczości rolniczej*, Warszawa 1936, s. 3.
[11] K. Dębski, J. Dębska, *Kasa Stefczyka w Bachowicach, czyli sposób na lichwę. Studium przypadku*, „Rocznik Spytkowicki” 2025, nr 4, s. 131-172.
[12] K. Weydlich, *Franciszek Stefczyk*…, s. 3.

Małżonkowie dochowali się ośmiorga synów. Jednym z nich był Franciszek, nauczyciel, pionier ruchu spółdzielczego i założyciel kas oszczędnościowych, nazwanych później, od jego nazwiska, Kasami Stefczyka. Franciszek Szefczyk vel Stefczyk (ojciec) zmarł w Krakowie 12 maja 1887 r.[13] i został pochowany na Cmentarzu Rakowickim.

Ks. Franciszek Krupa

Franciszek Krupa urodził się 3 września 1858 r. W 1877 r. ukończył piątą klasę gimnazjum w Wadowicach[14], a trzy lata później zdał tam maturę[15]. W latach 1880/1881-1883/1884 studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim[16]. Po ukończeniu seminarium diecezjalnego przyjął święcenia prezbiteriatu 6 lipca 1884 r. w kościele pw. św. apostołów Piotra i Pawła w Krakowie przy ul. Grodzkiej[17]. Pracował jako wikariusz, m.in. w Rajczy[18], Rudawie[19], Dobczycach[20], Biskupicach[21] i Mogilanach[22]. W mogilańskiej parafii zapoczątkował Trzeci Zakon św. Franciszka[23]. W połowie 1895 r. został przeniesiony do Oświęcimia. Niedługo po tym dotychczasowy proboszcz w Ślemieniu zrezygnował z probostwa i przeszedł na emeryturę[24]. Wówczas ks. Krupa został mianowany administratorem tej parafii[25], a w maju 1896 r. – proboszczem[26]. Zyskał uznanie wśród okolicznych księży, gdyż w 1901 r. został wybrany na notariusza dekanatu suskiego[27], a w 1906 r. – wicedziekana tego dekanatu[28]. Obowiązki wicedziekana pełnił do 1913 r., kiedy to została przyjęta jego rezygnacja[29].

---

13 K. Dębski, J. Dębska, *Kasa Stefczyka*…, s. 135.
14 *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. realnego i wyższego gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1877*, s. 54.
15 *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Wyższego Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1880*, s. 49; A. Karbowiak, *Przegląd z dziejów c.k. gimnazjum wadowickiego z powodu 25. rocznicy istnienia zakładu*, Wadowice 1892, s. 47.
16 M. Barcik [et al.], *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18. K-Ł*, red. K. Stopka, Kraków 2009, s. 640.
17 A. Targosz, *Ślemieńskie duchowieństwo*, Kraków 2021, s. 41.
18 *Kronika*, „Nowa Reforma" (Kraków) 1885, nr 114, s. 3.
19 *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas" (Kraków) 1885, nr 123, s. 3.
20 *Kronika*, „Czas" (Kraków) 1891, nr 231, s. 2.
21 *Wiadomości diecezjalne*, „Gazeta Kościelna" (Kraków) 1893, nr 44, s. 395.
22 *Wiadomości diecezjalne*, „Gazeta Kościelna" (Kraków) 1895, nr 22, s. 221.
23 *Pamiętnik Ogólnopolskiego Kongresu Tercjarskiego odbytego w Krakowie z okazji 700 letniego jubileuszu założenia III Zakonu św. O. Franciszka. 1221-1921*, Częstochowa 1922, s. 255.
24 *Wiadomości diecezjalne*, „Gazeta Kościelna" (Kraków) 1895, nr 51, s. 483.
25 *Kronika*, „Głos Narodu" (Kraków) 1895, nr 294, s. 4; *Kronika*, „Nowa Reforma" (Kraków) 1895, nr 295, s. 3.
26 *Wiadomości diecezjalne*, „Gazeta Kościelna" (Kraków) 1896, nr 18, s. 175.
27 *Wiadomości diecezjalne*, „Gazeta Kościelna" (Kraków) 1901, nr 23, s. 243.
28 *Wiadomości diecezjalne*, „Gazeta Kościelna" (Kraków) 1906, nr 40, s. 388; *Wiadomości diecezjalne*, „Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski" (Kraków) 1906, nr 20, s. 588.
29 *Wiadomości diecezjalne*, „Gazeta Kościelna" (Kraków) 1913, nr 12, s. 142; *Wiadomości kościelne*, „Prawda" (Kraków) 1913, nr 13, s. 10.

Ksiądz Franciszek był przez szereg lat członkiem zwyczajnym Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej[30]. W 1913 r. w Ślemieniu założył oddział Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej[31].

Fot. 3. Ślemień. Ks. Franciszek Krupa podczas uroczystości poświęcenia zakupionej sikawki strażackiej. Źródło: A. Targosz, *Ślemieńskie duchowieństwo*, Kraków 2021, s. 41

Na terenie parafii w Ślemieniu znajduje się kościół na „Jasnej Górce" pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i Imienia Najświętszej Maryi Panny, a w nim obraz Matki Bożej. Co najmniej od XV w. jest to miejsce pielgrzymek Polaków, Ślązaków i Słowaków. W XIX w. na uroczystości przybywało tam nawet po kilkanaście tysięcy pielgrzymów. Ksiądz Franciszek Krupa zapoczątkował uroczyste wprowadzanie pielgrzymek, którym wychodzili naprzeciw ślemieńscy kapłani – z chorągwiami i feretronami[32]. Zmarł 11 lutego 1933 r.[33] w Ślemieniu i został pochowany na tamtejszym cmentarzu.

[30] *Sprawozdania Zarządu Głównego Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej*, Kraków: 1895-1896, nr 12, s. 43; 1897, nr 13, s. 25; 1898, nr 14, s. 25; 1902, nr 18, s. 121; 1903, nr 19, s. 46; 1904, nr 20, s. 57; 1905-1906, nr 21, s. 60. Zob. też: „Oświata Ludowa. Organ Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej" R. 1, 1910, nr 1, s. 75; R. 3, 1912, nr 1, s. 64.

[31] *Zawiadomienia Sekretariatu Generalnego*, „Młodzież Polska" (Kraków) 1918, nr 1, s. 5.

[32] Zob. www.slaskie.travel/culturalheritage/3414/sanktuarium-maryjne-na-jasnej-gorce-w-slemieniu (dostęp: 20 IV 2026).

[33] *Nekrolog*, „Dzwon Niedzielny" (Kraków) 1933, nr 8, s. 126.

Piotr Bałys

Piotr Bałys urodził się 1 grudnia 1859 r.[34] Do klasy czwartej był uczniem gimnazjum w Wadowicach[35]. Nie wiadomo, czy z powodu późniejszego rozpoczęcia nauki w gimnazjum, czy też z powodu początkowych niepowodzeń, klasę trzecią gimnazjum ukończył w 1876 r., mając 16 lat. Od roku szkolnego 1877/1878 był uczniem Gimnazjum św. Anny w Krakowie[36], gdzie zdał maturę 27 czerwca 1881 r. Następnie rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Po dwóch latach nauki, 8 października 1883 r., zdał państwowy egzamin historyczno-prawny i pięć dni później wystawiono mu świadectwo odejścia z uczelni. Przez trzy kolejne semestry studiował na Uniwersytecie w Wiedniu. W drugim semestrze roku akademickiego 1884/1885 ponownie studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim. Absolutorium uzyskał 10 lipca 1890 r., a 29 lipca zdał drugi państwowy egzamin prawniczy – egzamin sądowy[37].

W 1892 r. pracował jako praktykant w c.k. Wyższym Sądzie Krajowym w Krakowie[38]. Rok później był już zatrudniony w Sądzie Krajowym w Krakowie jako auskultant w Galicji Zachodniej[39]. Pracował na tym stanowisku do 1897 r. w Sądzie Obwodowym w Rzeszowie oraz w Strzyżowie[40]. W tym też roku został mianowany adiunktem sądowym dla Skawiny[41].

Piotr jednocześnie kształcił swój talent muzyczny. Był członkiem zwyczajnym Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej (został wymieniony w sprawozdaniach z lat 1899-1906[42]). W 1895 r. wystąpił w Rzeszowie na koncercie, po którym prasa donosiła: „Nie mniej gorąco oklaskiwany był p. Piotr Bałys, auskultant sądowy, utalentowany skrzypek, który odegrał Fantazję Bellota, Rapsodię Hausera i mazurka Zarzyckiego. Zarówno p. Gabryszewska, jak i p. Bałys wykonaniem powyższych utworów przedstawili się jako wytrawne

[34] M. Barcik, A. Cieślak, D. Grodowska-Kulińska, U. Perkowska, *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850-1918. A-D*, red. J. Michalewicz, Kraków 1999, s. 106.

[35] *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. realnego i wyższego gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1876*, Wadowice 1876, s. 63; *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. realnego i wyższego gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1877*, Wadowice 1877, s. 53.

[36] *Wynik klasyfikacji uczniów c.k. Gimnazyum Nowodworskiego św. Anny, po ukończeniu roku szkolnego 1878*, Kraków 1878, [b.p.]; *Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1881*, Kraków 1881, s. 67.

[37] M. Barcik [et al.], *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18. E-J*, red. K. Stopka, Kraków 2006, s. 445.

[38] *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1892*, Lwów 1892, s. 117.

[39] *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1893*, Lwów 1893, s. 117 i 119.

[40] *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1897*, Lwów 1897, s. 117 i 141.

[41] *Kronika*, „Przegląd" (Kraków) 1897, nr 224, s. 3.

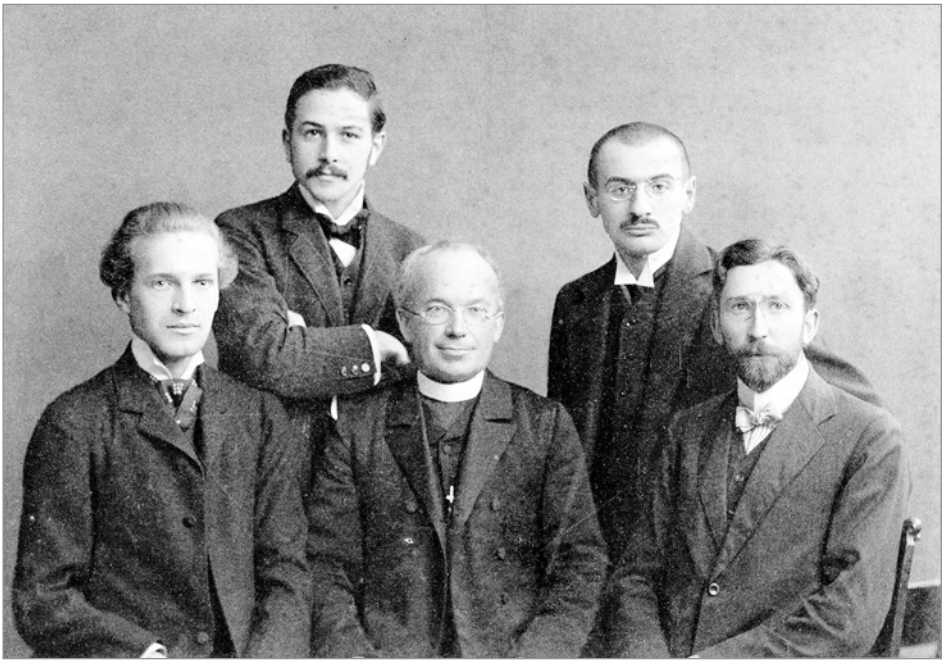
[42] *VIII-XV Sprawozdania Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia"*, Kraków 1899-1906.

siły muzykalne, których artystyczne zasoby przekraczają o wiele zakres popisów amatorskich”[43].

W 1910 r. mianowano go sędzią w Sądzie Powiatowym w Skawinie[44]. Po dwóch latach został przeniesiony do Przeworska[45], gdzie pracował co najmniej do 1914 r. Dalsze jego losy nie są znane.

Ks. prałat dr Franciszek Gołba

Franciszek Gołba urodził się 14 sierpnia 1862 r. W latach 1873-1882 uczęszczał do gimnazjum w Wadowicach i tam zdał maturę. W 1882 r. rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, które ukończył po czterech latach. Po święceniach kapłańskich, które otrzymał 11 lipca 1886 r., pracował jako wikariusz w Szaflarach (1886-1888), Jordanowie (1888-1889) i Frydrychowicach (1889-1890). 4 lipca 1891 r. zdał egzamin na katechetę szkół

Fot. 4. Ks. Franciszek Gołba podczas studiów w Berlinie, siedzi w środku. Źródło: archiwum ZSP w Bachowicach

[43] *Kronika*, „Nowa Reforma” (Kraków) 1895, nr 81, s. 3-4.
[44] *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1910*, Lwów 1910, s. 195.
[45] *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1912*, Lwów 1912, s. 228.

średnich. W latach 1890-1893 był katechetą w szkołach miejskich w Wadowicach. Następnie został przeniesiony do parafii św. Floriana w Krakowie, gdzie pracował od 1893 do 1896 r. W tym czasie, 14 czerwca 1894 r., obronił doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim. W latach 1893-1896 pracował jako zastępca katechety, a później – aż do 31 sierpnia 1923 r. – jako katecheta w Gimnazjum św. Jacka w Krakowie.

W 1902 r. uzyskał habilitację na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1906 r. wyjechał do Bejrutu, aby tam studiować język arabski i syryjski. We własnym mieszkaniu w Krakowie założył w 1904 r. bursę dla ubogiej młodzieży, a rok później przeniósł placówkę do wybudowanego domu na Zakrzówku. W latach 1902-1923 pracował na Uniwersytecie Jagiellońskim jako wykładowca starożytnych języków semickich (docent prywatny, profesor nadzwyczajny). Niemal równolegle, w latach 1910-1923, pracował jako katecheta w Żeńskiej Szkole Rolniczej im. Królowej Jadwigi w Bachowicach. Z końcem wakacji 1923 r. przeszedł na emeryturę. Zamknął wszystkie swoje krakowskie obowiązki i wrócił do Bachowic.

W rodzinnej miejscowości dał się poznać jako społecznik i działacz spółdzielczy. Założył lub przyczynił się do utworzenia m.in. szkoły rolniczej, Kasy Stefczyka, spółdzielni mleczarskiej, straży pożarnej i parafii. Wybudował kościół (1920-1925), plebanię i dom parafialny. Pełnił też obowiązki ekspozyta (proboszcza) w latach 1929-1935. Po tym opuścił plebanię i zamieszkał w domu parafialnym, gdzie zmarł 18 stycznia 1944 r.[46]

W tym artykule nie sposób opisać dokonań i zasług księdza prałata, zarówno dla młodzieży uczącej się, jak i dla mieszkańców Bachowic. Szersze informacje można znaleźć w wielu publikacjach[47] oraz w pracy magisterskiej[48].

Ks. Melchior Kądzioła

Melchior Kądzioła urodził się 6 stycznia 1865 r. W latach 1878-1883 uczęszczał do gimnazjum w Wadowicach[49], gdzie ukończył cztery klasy. Od klasy piątej[50]

[46] M. Gawlik, J. Szczepaniak, *Księża katecheci diecezji krakowskiej 1880-1939. Słownik biograficzny*, Kraków 2000, s. 144.

[47] *Chrześcijanie*, t. 19, Niepokalanów 1992; *W służbie Bogu i ludziom. Życie i dzieła księdza prałata dr Franciszka Gołby*, red. M. Kręcioch, Z. Szewczyk, J. Ogiegło, J. Wójtowicz, Tomice 2014; *Bachowice – wieś i ludzie*, red. J. Jodłowski, A. Kolasa, Z. Szewczyk, S. Warzecha, Tomice 2017.

[48] J. Pietrzak, *Działalność duszpastersko-społeczna ks. Franciszka Gołby (1862-1944)*, w: *Bachowice – wieś i ludzie*…, s. 46.

[49] *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Wyższego Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1879*, Wadowice 1879, s. 54; *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Wyższego Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1882*, Wadowice 1882, s. 68; *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Wyższego Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1883*, Wadowice 1883, s. 56.

[50] *Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1884*, Kraków 1884, s. 103.

uczył się w Gimnazjum im. św. Anny w Krakowie[51]. Tam, 11 czerwca 1888 r., zdał maturę[52]. Następnie studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, który ukończył w 1892 r.[53], i przyjął święcenia kapłańskie[54]. Jako wikary w Zawoi (1892-1893) objął posadę katechety szkół pospolitych miejskich w Krakowie[55]. Początkowo uczył w szkołach XVI (sześcioklasowa męska) i XVII (sześcioklasowa żeńska), obie stały przy ul. Dietla[56]. W 1896 r. był wymieniany również jako nauczyciel szkoły przemysłowej uzupełniającej na Smoleńsku[57]. W 1898 r. otrzymał posadę nauczyciela religii rzymskokatolickiej w Szkole Wydziałowej Męskiej im. Cesarza Franciszka Józefa[58]. W 1908 r. pracował jako katecheta[59] w XVI Szkole Wydziałowej Trzyklasowej Męskiej połączonej z Czteroklasową Pospolitą im. Cesarza Franciszka Józefa przy ul. Zielonej 21 oraz w IV Szkole Przemysłowej Uzupełniającej przy ul. Dietla. Poza tym pracował także w: V Szkole Ludowej, a później Wydziałowej Męskiej im. Kazimierza Wielkiego, XI Ludowej, Męskiej im. Dietla, XXIII Ludowej Męskiej im. H. Sienkiewicza oraz XXVII Żeńskiej im. J. Słowackiego. W 1927 r. przeszedł na emeryturę, ale jeszcze od 1 września 1930 r. do 1935 r. pracował jako dyrektor i katecheta w Szkole Powszechnej Żeńskiej Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego de Saxia w Krakowie[60].

W 1898 r. w mieszkaniu ks. Melchiora odbyło się spotkanie katechetów krakowskich. Brał w nim udział m.in. ks. dr Franciszek Gołba oraz katecheci skupieni wokół „Dwutygodnika Katechetycznego". Na zebraniu poruszono potrzebę utworzenia stowarzyszenia katechetów krakowskich[61]. W sierpniu 1895 r. w Krakowie odbył się kilkudniowy wiec księży katechetów, którego ks. Melchior był współorganizatorem – został wybrany do prezydium wiecu jako sekretarz[62] i wygłosił referat o szkołach ludowych miejskich, w którym podniósł brak religijno-moralnego wychowania w tych szkołach. Wykazał też szkodliwość szkół mieszanych pod względem religijnym[63]. Ksiądz Melchior był także członkiem

[51] *Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1888*, Kraków 1888, s. 63.
[52] *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „*Czas*", Kraków 1888, nr 135, s. 2.
[53] M. Barcik [et al.], *Corpus studiosorum Universitatis… K-Ł*, s. 152.
[54] M. Gawlik, J. Szczepaniak, *Księża katecheci…*, s. 176.
[55] *Wiadomości Diecezjalne*, „Gazeta Kościelna" (Kraków) 1894, nr 33, s. 329, nr 34, s. 341.
[56] „Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa" 1894, L. 8, s. 61.
[57] *Alegata do sprawozdań stenograficznych z drugiej sesji siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1896/7*, Lwów 1897, s. 21.
[58] „Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa" 1898, L. 10, s. 87.
[59] *Stefana Mikulskiego Wielka Księga Adresowa Stoł. Król. Miasta Krakowa i Król. Woln. Miasta Podgórza*, Kraków 1908, R. 4, s. 20-21.
[60] M. Gawlik, J. Szczepaniak, *Księża katecheci…*, s. 176.
[61] *Zgromadzenie katechetów w Krakowie*, „Dwutygodnik Katechetyczny" (Kraków) 1898, nr 4, s. 74.
[62] *Kronika*, „Gazeta Lwowska" (Lwów) 1895, nr 197, s. 3.
[63] *Wiec XX. katechetów w Krakowie*, „Czas" (Kraków) 1895, nr 198, s. 3.

Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej[64], a 28 czerwca 1895 r. został wybrany do zarządu tego towarzystwa.

Prasa odnotowała jego aktywność w tworzeniu swego rodzaju związków zawodowych. W 1897 r. poświęcił lokal Stowarzyszenia Służby w Krakowie[65]. To chrześcijańskie zgrupowanie niosło pomoc materialną członkom i pozostałym po nich wdowom i sierotom, a także pośredniczyło w wyszukiwaniu miejsca pracy. Rok później ks. Melchior poświęcił lokal Stowarzyszenia Czeladzi Piekarskiej[66]. Zrzeszenie to miało na celu ochronę jego członków przed wyzyskiem. Również w 1898 r. do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wpisane zostało „Towarzystwo handlowe chrześcijańskich węglarzy w Krakowie, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką", w którym ks. Melchior pełnił funkcję dyrektora[67]. Ponadto ks. Kądzioła aktywnie działał w Polskim Towarzystwie Emigracyjnym, które prowadziło oddziały pośrednictwa pracy dla robotników chcących pracować za granicą[68].

W 1897 r. dał się poznać również jako publicysta, kiedy to „Dwutygodnik Katechetyczny" opublikował serię jego trzech artykułów, a kilka lat później tekst opisujący Katedrę na Wawelu[69]. Od 1905 r. ks. Melchior pełnił rolę redaktora odpowiedzialnego i wydawcy krakowskiej gazety „Prawda"[70]. Dla potrzeb tego tygodnika założył w 1907 r. Towarzystwo Wydawnicze „Prawda" i jako jego dyrektor[71] uruchomił drukarnię. To w niej stowarzyszenie wydawało książki, głównie o tematyce religijnej, m.in. autorstwa ks. Kądzioły: *Kazania pasyjne* (1909) czy np. opatrzone wstępem i wydane pod jego redakcją *Kantyczki z nutami* (1911). *Kantyczki…* doczekały się wielu kolejnych wydań. W 1911 r. ks. Melchior doprowadził do połączenia redakcji „Gazety Niedzielnej" we Lwowie oraz krakowskiej „Prawdy" w jedno wspólne wydawnictwo pod nazwą „Katolicka Spółka Wydawnicza"[72].

Działał ponadto w Towarzystwie Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia"[73]. W 1904 r. wszedł w skład komitetu organizacyjnego Powszech-

[64] *XII Sprawozdanie Zarządu Głównego Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej. Rok 1895 i 1896*, Kraków 1897, s. 3.

[65] *Nowe chrześcijańskie stowarzyszenie*, „Głos Narodu" (Kraków) 1897, nr 271, s. 4; *Ze stowarzyszeń*, „Nowa Reforma" (Kraków) 1897, nr 271, s. 2.

[66] *Z naszych Stowarzyszeń i zgromadzeń*, „Grzmot" (Kraków) 1898, nr 20, s. 2.

[67] *Rozmaite obwieszczenia*, „Gazeta Lwowska" (Lwów) 1898, nr 296, s. 10; *Firmy*, „Gazeta Lwowska" (Lwów) 1905, nr 75, s. 10; *Stefana Mikulskiego Wielka Księga…*, s. 23.

[68] *Polskie Towarzystwo Emigracyjne*, „Głos Narodu" (Kraków) 1913, nr 132, s. 4.

[69] *O Katedrze na Wawelu*, „Kalendarz Prawdy na Rok Pański 1903", Kraków 1901, s. 14-24.

[70] [Stopka redakcyjna], „Prawda" (Kraków) 1905, nr 34, s. 272.

[71] *Statystyka stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicji z Wielkim Księstwem Krakowskim za rok 1909*, Lwów 1910, s. 131; *Statystyka stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicji z Wielkim Księstwem Krakowskim za rok 1912*, Lwów 1913, s. 132.

[72] *Do naszych czytelników*, „Prawda" (Kraków) 1910, nr 52, s. 1.

[73] *V Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1896 r.*, Kraków 1897, s. 16; *VI Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki*

nej Wystawy Fotograficznej w Krakowie organizowanej przez krakowskie Towarzystwo Fotografów Amatorów[74].

24 lutego 1909 r. w domu ks. Melchiora powołano do życia Towarzystwo Domu Zdrowia dla Kapłanów Katolickich[75]. Celem Towarzystwa było utworzenie w Zakopanem domu, do którego mogliby przyjeżdżać w celach wypoczynkowo-zdrowotnych księża katoliccy. Obecnie obiekt ten należy do Konferencji Episkopatu Polski i jest powszechnie znany jako „Księżówka".

Ksiądz Melchior Kądzioła zmarł 1 stycznia 1943 r. Został pochowany w Krakowie na cmentarzu Białoprądnickim. Początkowo spoczywał w indywidualnym grobie, ale podczas reorganizacji cmentarza jego szczątki zostały przeniesione do zbiorowej mogiły.

Ks. Melchior

Kądzioła

kapelan Sióstr w Prądniku Białym

przeżywszy lat 78, w tem 51 lat kapłaństwa, po długiej a ciężkiej chorobie, opatrzony św. Sakramentami, zasnął w Panu dnia 1 stycznia 1943 r.

Nabożeństwo żałobne przy zwłokach odprawione zostanie we wtorek dnia 5 b. m. o godzinie 10 rano w kaplicy Sióstr w Prądniku Białym, po czym nastąpi eksportacja do grobu na cmentarzu w Prądniku Białym, na które-to smutne obrzędy zaprasza stroskana

Rodzina.

Zakład pogrzebowy „WIECZNOŚĆ"
Karola Wagi
Kraków, ul. Mikołajska 5. Tel. 140-47.

Drukarnia Związkowa, Kraków, Mikołajska 17

Fot. 5. Nekrolog ks. Melchiora Kądzioły. Źródło: jbc.bj.uj.edu.pl/en/dlibra/publication/870167/edition/838484?language=pl (dostęp: 17 VIII 2026)

Krakowskiej „Harmonia" za czas od 1 stycznia do 15 grudnia 1897 r., Kraków 1898, s. 21; *VII Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 15 grudnia 1897 do 15 grudnia 1898 r.*, Kraków 1899, s. 19; *VIII Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 15 grudnia 1898 do 15 grudnia 1899 r.*, Kraków 1900, s. 23; *IX Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 15 grudnia 1899 do 15 grudnia 1900 r.*, Kraków 1901, s. 22; *X Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 15 grudnia 1900 do 15 grudnia 1901 r.*, Kraków 1902, s. 23.

74 *Odpowiedzi Redakcji*, „Naokoło Świata" (Kraków) 1904, nr 22, s. 350.

75 P. Natanek, *Z dziejów zdrowia dla księży w Zakopanem zwanym „Księżówką". Od początku istnienia do 1939 roku*, Kraków 1992.

Dr Józef Gołba

Józef Gołba urodził się 22 lutego 1875 r. i był najmłodszym synem Jana i Marianny z Makowskich. Dzieciństwo spędził w Bachowicach. Jego starszy brat – ks. Franciszek Gołba – zadbał o jak najlepsze wykształcenie swojego brata[76]. Józef pierwsze cztery lata gimnazjum ukończył w Wadowicach, a od roku szkolnego 1890/1891 uczęszczał do jezuickiego gimnazjum w Bąkowicach pod Chyrowem, gdzie w 1895 r. zdał egzamin dojrzałości[77]. Gimnazjum to cieszyło się opinią jednego z najlepszych pod względem poziomu nauczania – nie tylko w kraju, ale również w Europie. Józef studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1895/1896-1897/1898. Od 1 października 1898 r. do 30 września 1899 r. służył w armii austriackiej w stopniu szeregowego. Państwowy egzamin prawniczy zdał 27 kwietnia 1898 r. W latach 1899/1900-1900/1901 kontynuował studia i uzyskał absolutorium 31 lipca 1901 r. Egzamin sądowy zdał 26 października 1901 r., a 6 listopada 1901 r., po zdaniu egzaminu z nauk politycznych, uzyskał stopień doktora nauk prawnych.

Pierwszą posadę Józef przyjął w c.k. Dyrekcji Skarbu w Rzeszowie. Tutaj też 7 lutego 1903 r. poślubił Jadwigę z Zabawskich (16 X 1876-16 X 1960)[78]. Z tego związku zrodziło się dwoje dzieci: syn Kazimierz (18 I 1904-27 IV 1952), znany na Śląsku pisarz[79], oraz córka Zofia (24 IV 1907-5 XI 1985).

W Rzeszowie Józef pracował do 1912 r., z jednoroczną przerwą, kiedy to wydelegowano go do Żółkwi (obecnie na terenie Ukrainy, w obwodzie lwowskim). Z Rzeszowa został przeniesiony do c.k. Dyrekcji Skarbu w Sanoku, gdzie pracował do wybuchu I wojny światowej[80]. Jako oficer rezerwy armii austriackiej został powołany do służby wojskowej i wysłany na front wschodni, gdzie objął dowództwo kompanii liczącej 224 ludzi. Walczył w okolicach Złoczowa, Lwowa i Zborowa. Gdy armia rosyjska parła na zachód, został dowódcą obrony jednego z fortów w Żurawicy, będącego częścią Twierdzy Przemyśl[81]. Po kapitulacji 23 marca 1915 r. trafił do niewoli rosyjskiej[82]. Początkowo zesłany do Symbirska, a następnie do Ufy i Orenburga, wraz z innymi oficerami został wywieziony do Samary, a stamtąd do Omska i dalej – do Nowonikołajewska.

[76] Z. Stachurska, Saga rodów: Gołbów i Stachurskich [maszynopis udostępniony przez rodzinę Józefa Gołby].

[77] *II. Sprawozdanie Prywatnego Gimnazyum oo. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1895*, Chyrów 1895, s. 117.

[78] Z. Stachurska, Saga rodów…

[79] *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 2, Warszawa 1995, s. 567.

[80] *Szematyzm galicyjskich władz i urzędów skarbowych na rok 1914*, Lwów 1914, s. 32.

[81] J. Gołba, *Niewola i powrót z niej*, „Kwartalnik Chyrowski: Deo, Patriae, Amicitiae: korespondencya przyjacielska w miejsce rękopisu" 1921, nr 4, s. 173-176.

[82] *In Przemysl Kriegsgefangene, zusammengestellt nach den vom russischen Roten Kreuze eingelangten Gefangenenlisten*, P2 (Nr. P2/1915), s. 6.

Tam wystarał się o zgodę na wyjazd do obozu inwalidów w Barnaule. Przez cały okres pobytu na froncie i w niewoli, z mniejszymi lub większymi trudnościami, korespondował z rodziną. Jednak od 1918 r. nie docierały do niego już żadne wiadomości. Podczas pobytu w Barnaule napisał dwie kartki po niemiecku, z nadzieją, że te może dotrą do adresatów[83].

Upadek caratu i zakończenie wojny były tymi momentami, które dawały szansę na powrót do domu. Wojna domowa w Rosji i wybuch wojny polsko-bolszewickiej jednak to uniemożliwiły. Mimo że Józef został zwolniony z niewoli, zatrzymano go w Nowonikołajewsku i zamknięto na 10 miesięcy w celi śmierci. Po zwolnieniu udał się do Petersburga, ale ponownie go aresztowano – tym razem w Omsku. Jak sam napisał, cudem dostał się do Petersburga, gdzie – aby zarobić na życie – zatrudnił się do noszenia worków w porcie. Na podstawie fałszywych dokumentów przekroczył granicę w okolicy Baranowicz i stanął na polskiej ziemi 24 lipca 1921 r.[84]

Fot. 6. Józef Gołba. Źródło: zdjęcie przekazane przez Małgorzatę Sikor do archiwum prywatnego rodziny Dębskich

Józef Gołba, po powrocie do Ojczyzny, podjął pracę w Izbie Skarbowej w Krakowie na stanowisku starszego radcy skarbu. Pełnił również funkcję delegata Ministerstwa Skarbu do spraw dewizowych przy Izbie Handlowej i Przemysłowej w Krakowie. W 1931 r. przeszedł na emeryturę i zamieszkał w Wieliczce. Po zakończeniu II wojny światowej wrócił do Bachowic i zamieszkał w domu, w którym wcześniej mieszkał jego brat – ks. Franciszek Gołba. Przez krótki czas uczył matematyki w Ludowej Żeńskiej Szkole Rolniczej, a także wspomagał ks. Jana Marszałka w porządkowaniu zaniedbanych w trakcie wojny ksiąg parafialnych.

[83] J. Gołba, *Niewola i powrót z niej*…
[84] Ibidem.

Józef Gołba zmarł 26 czerwca 1955 r. w szpitalu w Wadowicach i zgodnie ze swoją wolą został pochowany na cmentarzu w Bachowicach, w pobliżu swego brata – ks. Franciszka. Obszerny artykuł na temat Józefa został umieszczony w trzecim numerze „Rocznika Spytkowickiego”[85].

Ks. Józef Kajdas

Józef Kajdas urodził się 16 września 1878 r.[86] W latach 1892-1900[87] uczęszczał do gimnazjum w Wadowicach, gdzie zdał maturę[88]. Następnie wstąpił do seminarium[89], równocześnie studiował teologię na Uniwersytecie Jagiellońskim. Święcenia kapłańskie otrzymał 9 lipca 1905 r. z rąk kard. Jana Puzyny[90] i jako neoprezbiter został posłany do Biskupic[91]. Rok później uzyskał nominację na katechetę[92] przy II Męskiej Szkole im. św. Barbary w Krakowie. Pracował w niej od 1 września 1906 r. do 1 września 1912 r. oraz od 31 sierpnia 1913 r. do 10 sierpnia 1920 r. W czerwcu 1912 r. zdał egzamin na katechetę szkół średnich[93].

Jak inni nauczyciele szkół ludowych, był członkiem Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej[94]. W 1909 r. wydał broszurkę dla dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi, o czym donosiły reklamy zamieszczone w krakowskiej prasie[95] (ponowne jej wydanie ukazało się w 1912 r.[96]). W 1915 r. Józef wydał *Egzorty niedzielne i świąteczne do dzieci szkół ludowych*[97]. Zapewne na zaproszenie rodaka z Bachowic – ks. Franciszka Gołby – w 1920 r. wygłosił rekolekcje wielkanocne w Gimnazjum św. Jacka[98].

Ksiądz Józef był katechetą szkół powszechnych w Krakowie: XXVI Wydziałowej Męskiej im. St. Jachowicza (1 IX 1906-1908 – niepewne), XXIV Wydziałowej im. J. Kochanowskiego (1 IX 1912-31 VIII 1913), XXVIII Wydziałowej im. I. Krasińskiego (1 IX 1906-1 IX 1919). W latach późniejszych był katechetą w Prywatnym Żeńskim Seminarium Nauczycielskim Świętej Rodziny

85 K. Dębski, J. Dębska, *Zapomniany brat księdza Franciszka*, „Rocznik Spytkowicki” 2024, nr 3, s. 115-147.
86 M. Gawlik, J. Szczepaniak, *Księża katecheci*…, s. 168.
87 *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazjum w Wadowicach za rok szkolny 1893*, Wadowice 1893, s. 58.
88 *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazjum w Wadowicach za rok szkolny 1900*, Wadowice 1900, s. 56-57.
89 H. Kramarz, *Ksiądz Jan Kanty Wojewodzic (1878-1936)*, Kraków 2021, s. 94.
90 Ibidem, s. 106.
91 *Wiadomości diecezjalne*, „Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski” (Kraków) 1905, nr 18-19, s. 59.
92 *Kronika*, „Gazeta Lwowska” (Lwów) 1906, nr 186, s. 3.
93 M. Gawlik, J. Szczepaniak, *Księża katecheci*…, s. 168.
94 „Oświata Ludowa. Organ Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej” R. 1, 1910, nr 1, s. 74.
95 [Reklama], „Głos Narodu” (Kraków) 1909, nr 15, s. 6.
96 „Informacye dla Duchowieństwa Katolickiego” (Kraków) 1912, nr 5, s. 67.
97 [Reklama], „Głos Narodu” (Kraków) 1915, nr 607, s. 4.
98 *Sprawozdanie dyrektora Państwowego Gimnazjum św. Jacka w Krakowie za rok szkolny 1920*, Kraków 1920, s. 24.

(25 IX 1910-1911) i w Prywatnym Gimnazjum Męskim St. Jaworskiego (31 VIII 1916-28 VIII 1917)[99].

W okresie od 1 września 1919 r. do 1 września 1923 r. pracował jako suplent (zastępca) katechety w VII Gimnazjum[100]. W tym czasie równocześnie studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego[101]. Po ukończeniu studiów pracował jako profesor historii w gimnazjach krakowskich (1 IX 1923-1 IX 1925). Z gimnazjum żeńskiego w Krakowie został przeniesiony do Gimnazjum im. M. Kopernika w Żywcu[102]. Pod koniec lat 20. XX w. pracował w gimnazjum w Rybniku[103]. W 1932 r. został mianowany kanonikiem tytularnym[104], a rok później przeszedł na emeryturę. Po II wojnie światowej (1945-1951) pracował jeszcze jako katecheta w Gimnazjum Kupieckim w Żywcu.

Ksiądz Józef Kajdas zmarł 7 października 1955 r. i został pochowany na cmentarzu Przemienienia Pańskiego w Żywcu.

Fot. 7. Ks. Jan Kanty Wojewodzic i ks. Józef Kajdas, 1908. Źródło: archiwum ZSP w Bachowicach

Alojzy Sieprawski

Alojzy Sieprawski urodził się 7 czerwca 1882 r. Był synem Piotra Sieprawskiego i Rozalii ze Świergoszów. Jego dziadkami byli: Franciszek Sieprawski i Teresa ze Ścierów oraz Franciszek Świergosz i Katarzyna z Rokowskich.

Alojzy pochodził z rodziny wielodzietnej. Posiadał jeszcze siódemkę rodzeństwa: Józefa, Piotra, Stanisława, Franciszka, Wojciecha, Mateusza

99 M. Gawlik, J. Szczepaniak, *Księża katecheci*…, s. 168.
100 Ibidem.
101 M. Barcik [et al.], *Corpus studiosorum Universitatis*… *K-Ł*, s. 35.
102 *Mianowania i przeniesienia w szkolnictwie średnim*, „Głos Narodu" (Kraków) 1925, nr 213, s. 3.
103 M. Gawlik, J. Szczepaniak, *Księża katecheci*…, s. 168.
104 *Z archidiecezji krakowskiej*, „Dzwon Niedzielny" (Kraków) 1932, nr 3, s. 39.

i Stefanię. Z tego powodu rodzice mogli sobie pozwolić na edukację jedynie dwóch synów. Oprócz niego naukę w gimnazjum w Wadowicach podjął o dwa lata młodszy brat – Józef.

Niestety, z czasów szkolnych Alojzego zachowało się bardzo mało dokumentów potwierdzających jego edukację. Wiadomo, że uczył się w pięcioklasowej szkole ludowej w Zatorze. Z tego okresu pochodzi jego świadectwo z klasy czwartej, wydane 25 czerwca 1897 r. Potwierdza ono promocję do klasy piątej[105]. Mimo to już w kolejnym roku szkolnym, 1897/1898, rozpoczął naukę w klasie pierwszej gimnazjum w Wadowicach[106]. Nie wiadomo jednak, z jakiego powodu przedwcześnie zakończył naukę w zatorskiej szkole.

Pierwsze trzy klasy gimnazjum ukończył z odznaczeniem[107], co potwierdzają jego świadectwa. Ostatnie z nich – na ukończenie klasy siódmej – datowane jest na 29 czerwca 1904 r.[108] Niestety, Alojzemu nie dane było dokończyć nauki. Zmarł na przełomie lat 1904-1905. Jego śmierć została odnotowana w Sprawozdaniu Dyrekcji Gimnazjum z 1905 r.[109] – wskazany jest w nim jako uczeń ósmej klasy, co sugeruje, że mógł jeszcze rozpocząć naukę w roku szkolnym 1904/1905.

Fot. 8. Zdjęcie portretowe Józefa Sieprawskiego. Źródło: archiwum prywatne rodziny Sieprawskich

Nie jest znana dokładna data ani przyczyna jego śmierci. Przekazy rodzinne wskazują na chorobę zakaźną, przypuszczalnie tę samą, na którą kilka lat później zmarł jego młodszy brat – Józef. Nie ma jednak potwierdzenia tej informacji w dokumentach. Prawdopodobnie został pochowany na cmentarzu parafialnym w Spytkowicach, podobnie jak jego brat i ojciec, który zmarł w zbliżonym okresie.

[105] Archiwum prywatne rodziny Sieprawskich, Świadectwo szkolne Alojzego Sieprawskiego ze Szkoły Ludowej w Zatorze, 25 VI 1897 r.

[106] Archiwum prywatne rodziny Sieprawskich, Świadectwo szkolne Alojzego Sieprawskiego za pierwsze półrocze roku szkolnego 1897/1898, 29 I 1898 r.

[107] Archiwum prywatne rodziny Sieprawskich, Świadectwa szkolne Alojzego Sieprawskiego z lat 1898-1904.

[108] Ibidem.

[109] *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1905*, Wadowice 1905, s. 35.

Józef Sieprawski

Józef Sieprawski, młodszy brat Alojzego, urodził się 13 sierpnia 1884 r. Historia edukacji Józefa jest bardzo dobrze udokumentowana m.in. dzięki zachowanym świadectwom gimnazjalnym. Naukę rozpoczął w Wadowicach w 1898 r., lecz z powodów zdrowotnych przerwał ją w 1904 r. Przez cały okres uczęszczania do gimnazjum utrzymywał bardzo wysoki poziom wykształcenia, o czym świadczą jego oceny. Wielokrotnie uzyskiwał świadectwa z odznaczeniem[110]. Dzięki takim wynikom udało mu się kontynuować edukację na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Do czasów współczesnych zachowało się klasowe zdjęcie Józefa – na odwrocie fotografii widnieją podpisy kolegów. Wśród nich znajduje się nazwisko Emila Zegadłowicza. Potwierdzają to także ówczesne Sprawozdania Dyrekcji Gimnazjum w Wadowicach, w których są wykazy uczniów z wszystkich klas[111].

Fot. 9. Zdjęcie klasowe Józefa Sieprawskiego z czasów nauki w gimnazjum w Wadowicach. Józef siedzi pierwszy z lewej. Na odwrocie zdjęcia podpisy kolegów, w tym Emila Zegadłowicza. Źródło: archiwum prywatne rodziny Sieprawskich

[110] Archiwum prywatne rodziny Sieprawskich, Świadectwa szkolne Józefa Sieprawskiego z lat 1899-1904.
[111] *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1903*, Wadowice 1903, s. 75.

Choroba zmusiła Józefa do przerwania regularnej nauki po ukończeniu klasy szóstej. Na podstawie egzaminów wstępnych, które zdawał w 1905 r., zaliczył kolejno klasy siódmą i ósmą. Informacja o tej formie ukończenia edukacji została uwzględniona na jego świadectwie dojrzałości[112]. Zaliczenie pozostałych dwóch klas umożliwiło mu zdawanie matury w trybie eksternistycznym. Tryb ten był przeznaczony dla uczniów, którzy nie mogli ukończyć edukacji w standardowym toku. Do egzaminu dojrzałości Józef przystąpił 10 marca 1906 r., samo świadectwo natomiast uzyskał 12 września 1906 r.[113], co pozwoliło mu aplikować na studia wyższe.

Nr. 970

NOS RECTOR

ET

DECANUS COLLEGII PROF

FACULTATIS IURIDICO-POLITICAE

C. R. UNIVERSITATIS CRACOVIENSIS

hac tabula profitemur testatumque esse volumus,

Dominum Josephum Sieprawski

oriundum Bachowice

in album

C. R. UNIVERSITATIS CRACOVIENSIS

FACULTATIS IURIDICO-POLITICAE

rite relatum esse. Ejus rei fidem nomina ipsa subscripsimus.

Cracoviae, die [illegible] mensis Junii 1907

Rector Universitatis Cracoviensis.

h. t. Decanus Collegii Professorum
Facultatis iuridico-politicae.

Fot. 10. Dokument przyjęcia Józefa Sieprawskiego na Uniwersytet Jagielloński. Źródło: archiwum prywatne rodziny Sieprawskich

Zachowały się również dokumenty z początków studiów Józefa na Uniwersytecie Jagiellońskim. Udało mu się dostać na prawo, czego potwierdzeniem jest zaświadczenie przyjęcia z 14 czerwca 1907 r.[114] Jako student pochodzący z rodziny chłopskiej niewątpliwie zmagał się z trudną sytuacją finansową. Świadczą o tym jego wnioski o zwolnienie z czesnego. Pierwszy z nich, złożony przez Józefa jeszcze przed przyjęciem na studia, został odrzucony 11 maja 1907 r.[115] Nie zachowały się jednak dokumenty, które przedstawiałyby przyczynę odmowy.

Józef złożył kolejny wniosek w półroczu letnim w roku akademickim 1907/1908. Na dokumencie tym wśród załączników wymieniono m.in. świadectwo ubóstwa. Dodatkowo znajduje się na nim odręczny dopisek Józefa o treści: „Pod przysięgą słowa honoru, że stosunki majątkowe mego ojca nie uległy zmianom”[116]. Dowody te wskazują, że to właśnie sytuacja materialna była

[112] Archiwum prywatne rodziny Sieprawskich, Świadectwo dojrzałości Józefa Sieprawskiego, 12 IX 1906.
[113] Ibidem.
[114] Archiwum prywatne rodziny Sieprawskich, Dokument przyjęcia na studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, 14 VI 1907.
[115] Archiwum prywatne rodziny Sieprawskich, Wniosek o zwolnienie z czesnego, 11 V 1907.
[116] Archiwum prywatne rodziny Sieprawskich, Wniosek o zwolnienie z czesnego na rok akademicki 1907/1908.

głównym czynnikiem motywującym do starania się o uzyskanie tegoż zwolnienia. Do wniosku o zwolnienie z czesnego były załączone dokumenty przedstawiające postępy w nauce. Nie zachowały się jednak źródła, które potwierdzałyby zaakceptowanie tego wniosku.

Ważną pamiątką z czasów studiów Józefa w Krakowie jest poświadczenie z egzaminu z historii prawa niemieckiego. Józef przystąpił do niego 21 marca 1908 r. i zdał go na ocenę bardzo dobrą[117]. Zdanie egzaminu było częścią procedury uwolnienia się od czesnego. Cel ten został wskazany w zaświadczeniu z egzaminu. Na dokumencie widnieje podpis znanego historyka prawa – prof. Stanisława Estreichera.

Na trudną sytuację materialną Józefa w trakcie studiów wskazują też ustne przekazy rodzinne. Jego matka Rozalia zanosiła mu jedzenie, idąc pieszo z Bachowic do Krakowa. Był to wówczas częsty sposób wsparcia udzielanego przez rodziny chłopskie swoim synom, którzy studiowali w miastach.

Niestety, Józefowi nie było dane dokończyć studiów. Zmarł w ich trakcie, najprawdopodobniej na przełomie lat 1908-1909, na co wskazuje uwzględnienie go jako studenta pierwszego semestru roku akademickiego 1908/1909[118]. Dokładna data śmierci nie została ustalona. Według przekazów rodzinnych został pochowany w Spytkowicach, na cmentarzu jednak nie zachował się jego grób. Przyczyną śmierci była panująca wówczas epidemia, najprawdopodobniej czerwonki.

Jakub Kajdas

Jakub Kajdas urodził się 24 lipca 1888 r. Dwie pierwsze klasy gimnazjum w Wadowicach (w latach 1905/1906[119] i 1906/1907[120]) ukończył z odznaczeniem, ale nie ma go już w spisach za kolejne lata. W spisie ludności Krakowa z 1910 r. jest wymieniony jako uczeń mieszkający przy ul. Karmelickiej 41. Razem z nim w tym budynku mieszkało wówczas 66 uczniów oraz ks. dr Szymon Hanuszek, profesor seminarium nauczycielskiego[121], który wówczas pełnił funkcję regenta (kierownika) internatu[122]. Skoro Jakub mieszkał w internacie Męskiego Seminarium Nauczycielskiego w Krakowie, to zapewne był też uczniem tej szkoły.

[117] Archiwum prywatne rodziny Sieprawskich, Zaświadczenie o zdanym egzaminie z historii prawa niemieckiego, 21 III 1908.

[118] M. Barcik, A. Cieślak, P. Gaszyński, D. Grodowska-Kulińska, U. Perkowska, P.M. Żukowski, *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18. S-Ś*, red. K. Stopka, Kraków 2014, s. 234.

[119] *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1906*, Wadowice 1906, s. 56.

[120] *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1907*, Wadowice 1907, s. 38.

[121] ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910, sygn. 29/90/6, Spis ludności 1910, Dz. IV, T. 6.

[122] *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Męskiego Seminaryum Nauczycielskiego w Krakowie za lata szkolne 1907/8, 1908/9, 1909/10*, Kraków 1910, s. 86.

Fot. 11. Jakub Kajdas wśród uczniów szkoły w Lgocie, 1930. Źródło: naszalgota.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/12/1930-1.jpg (dostęp: 20 IV 2026)

Najprawdopodobniej uzyskał maturę, gdyż został nauczycielem. Artykuł prasowy, który prawdopodobnie go dotyczy[123], informuje, że w 1915 r. zdał egzamin kwalifikacyjny na nauczyciela szkół ludowych pospolitych.

W 1919 r. Jakub podjął pracę jako nauczyciel w Choczni Górnej. W okresie od 1 lutego 1921 r. do 28 lutego 1946 r. kierował szkołą powszechną w Witanowicach[124], w której uczyła też jego żona – Maria. W 1933 r. (m.in. ze swoją siostrą Martą) był w komitecie założycielskim Koła Samokształcenia w Tłuczani[125]. Ostatnie lata życia spędził w Wieliczce, gdzie zmarł 8 października 1978 r. Został pochowany na tamtejszym cmentarzu komunalnym[126].

123 *Kronika*, „Nowa Reforma" (Kraków) 1915, nr 582 (wydanie poranne), s. 2.
124 Zob. https://naszalgota.wordpress.com/oswiata/nauczyciele-w-latach-1898-1939 (dostęp: 22 V 2026).
125 *Kronika*, „Ogniskowiec. Dwutygodnik Okręgu Śląskiego Związku Nauczycielstwa Polskiego" (Katowice) 1933, nr 3-5, s. 13.
126 https://wieliczka.grobonet.com/grobonet/start.php?id=detale&idg=19182 (dostęp: 27 V 2026).

Dr Jan Kajfasz

Fot. 12. Jan Kajfasz. Źródło: *Corpus Studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18. E-J*, red. K. Stopka, Kraków 2006, s. 36

Jan Kajfasz, syn Franciszka (z zawodu rolnika), urodził się 6 lutego 1891 r. Naukę na poziomie gimnazjalnym rozpoczął w Wadowicach w 1906 r. Rok później ukończył pierwszą klasę, otrzymując świadectwo z odznaczeniem[127], a w 1910 r. klasę czwartą ukończył z oceną „chlubnie uzdolniony"[128]. W kolejnych latach[129] uczęszczał do Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Klasę szóstą ponownie ukończył jako „chlubnie uzdolniony". Od roku szkolnego 1911/1912 otrzymał 300 koron w ramach stypendium z Wydziału Krajowego, które było wypłacane aż do terminowego ukończenia nauki[130].

16 czerwca 1914 r.[131] Jan zdał maturę z odznaczeniem[132] i zadeklarował jako wybór przyszłego zawodu akademię górniczą. W latach 1916/1917-1918/1919 studiował jednak na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Absolutorium uzyskał 5 października 1919 r. Ponadto w latach 1919/1920-1922/1923 studiował na Wydziale Filozoficznym. Egzaminy składające się na państwowy egzamin prawniczy zdawał w następujących terminach: historyczno-prawny 12 grudnia 1918 r., z nauk politycznych 23 marca 1920 r. i sądowy – 16 października 1924 r. Dwa dni później uzyskał tytuł doktora praw. Zapewne brał udział w Wielkiej Wojnie, gdyż dziekan zaliczył mu czas służby wojskowej do okresu studiów[133]. Jan jest prawdopodobnie wymieniony

[127] *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1907*, Wadowice 1907, s. 37.
[128] *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1910*, Wadowice 1910, s. 39.
[129] *Sprawozdanie Dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1911*, Kraków 1911, s. 61.
[130] *Stypendya*, „Głos Narodu", Kraków 1912, nr 54, s. 3-4.
[131] *Sprawozdanie Dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1914*, Kraków 1914, s. 80.
[132] *Kronika*, „Nowa Reforma" (Kraków) 1914, nr 239, s. 2.
[133] M. Barcik [et al.], *Corpus studiosorum… K-Ł…*, s. 36.

jako porucznik w spisie oficerów[134]. Postanowieniem prezesa sądu apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 lutego 1930 r. został mianowany aplikantem[135].

W 1924 r. pracował jako nauczyciel łaciny w Gimnazjum Koedukacyjnym im. Bartosza Głowackiego Włościańskiego Związku Oświatowego w Opatowie[136]. W 1933 r. w sosnowieckim gimnazjum dr praw Jan Kajfasz pełnił funkcję wychowawcy klasy szóstej i uczył języka łacińskiego w klasach IV-VIII[137]. W następnych latach pracował jako nauczyciel gimnazjum w Starachowicach. W trakcie II wojny światowej i tuż po niej przez krótki czas zajmował tam stanowisko dyrektora.

W styczniu 1940 r. został aresztowany przez władze okupacyjne i przewieziony do więzienia w Radomiu, gdzie był przetrzymywany jako zakładnik.

Jan Kajfasz

Doktór Praw, Magister Filozofii, Dyrektor Liceum i Gimnazjum Państwowego w Starachowicach oraz więzień Oranienburga

przeżywszy lat 54, po długich a ciężkich cierpieniach zmarł w dniu 10 października 1945 r.

Wyprowadzenie zwłok z domu żałoby przy ulicy Przykościelnej Nr. 263 do kościoła w Starachowicach nastąpiło w sobotę dnia 13 października 1945 r. o godzinie 10.

Nabożeństwo żałobne

odbyło się o godzinie 11, po czym pogrzeb na cmentarzu miejscowym, o czym zawiadamiają pozostali w nieutulonym żalu:

żona, córka, brat i rodzina.

Zakład pogrzebowy „AETERNITAS"
ANTONIEGO HORAKA jun.
Kraków, ulica Mikołajska 14. — Telefon 555-89

Drukarnia Związkowa w Krakowie, Mikołajska 13

Fot. 13. Nekrolog Jana Kajfasza. Źródło: https://academica.edu.pl/reading/readSingle?cid=131748621&uid=131310747 (dostęp: 14 V 2026)

134 *Wykaz oficerów*, Warszawa 1920, s. 46.
135 „Ruch służbowy. Dodatek do dziennika urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości" 1930, nr 5, s. 83.
136 *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminarjów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych zestawione pod redakcją Zygmunta Zagórowskiego*, Lwów–Warszawa 1924, s. 181.
137 „Plon" 1933, nr 4, s. 16.

Jan Kajfasz zmarł 10 października 1945 r. W nekrologu[138] zapisano: „doktór praw, magister filozofii, dyrektor Liceum i Gimnazjum Państwowego w Starachowicach oraz więzień Oranienburga" (Sachsenhausen). Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Starachowicach (Bugaj)[139]. Na jego nagrobku zapisano, że był organizatorem tajnego nauczania.

Kpt. Antoni Kurdziel

Antoni Kurdziel urodził się 16 stycznia 1895 r. W 1908 r. ukończył pierwszą klasę gimnazjum w Wadowicach[140]. W czasie I wojny światowej służył w legionach[141]. Po odzyskaniu niepodległości wstąpił w szeregi Wojska Polskiego. 1 czerwca 1919 r. został mianowany podporucznikiem piechoty i przydzielony do 12 pułku piechoty w Wadowicach. Wykaz oficerów z 1920 r. podaje informację, że był podporucznikiem[142]. 1 czerwca 1921 r. jest wymieniany jako porucznik z przydziałem do 36 pułku piechoty Legii Akademickiej[143]. Ten sam stopień i przydział wymienione są w kolejnej publikacji[144]. W 1928 r. Antoni został porucznikiem 56 pułku piechoty w Krotoszynie[145], a cztery lata później – oficerem zawodowym piechoty w stopniu kapitana[146].

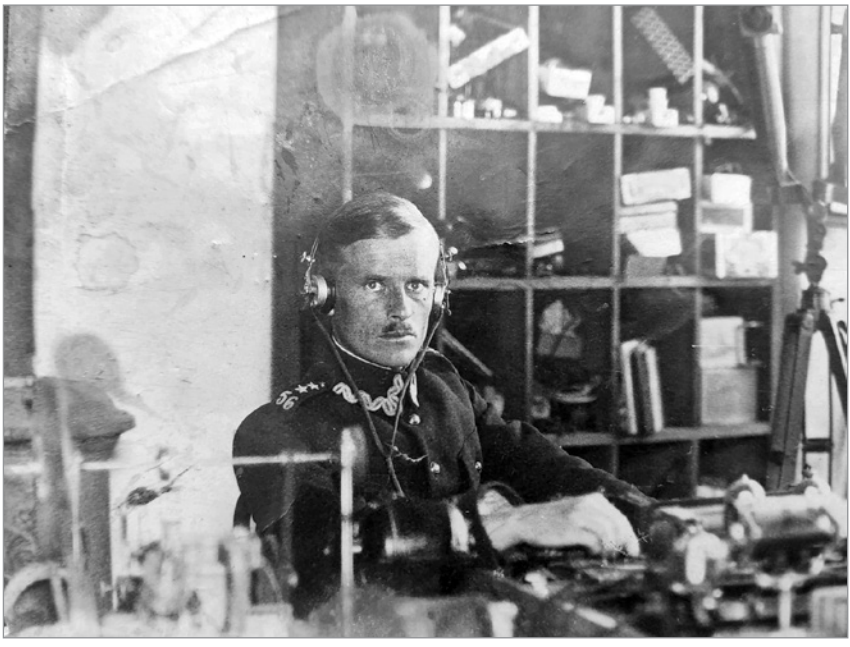
Służył w 59 pp. w Inowrocławiu oraz 27 baonie Korpusu Ochrony Pogranicza Lwów, w powiecie Nieśwież. Następnie został przeniesiony do 73 pp. w Katowicach, a dokładnie do IV batalionu specjalnego ckm Oddziału Warownego „Śląsk", w którym objął funkcję adiutanta. Otrzymał Krzyż Niepodległości i Srebrny Krzyż Zasługi. We wrześniu 1939 r. szlak bojowy rozpoczął od obrony Katowic 1 i 2 września, po wycofaniu się Armii Kraków ze Śląska poprzez Wiślicę. Następnie walczył pod Osiekiem, gdzie dowodząc kontratakiem, odrzucił Niemców od Wisły i umożliwił przeprawę 23 dywizji piechoty oraz 55 dp rez. na drugi brzeg do Baranowa Sandomierskiego. Cały czas tocząc walki opóźniające, batalion dotarł na Zamojszczyznę, gdzie między 18 a 20 września 1939 r. Armia Kraków wraz z Armią Lublin stoczyły bitwę pod Tomaszowem Lubelskim[147].

Batalion Antoniego początkowo wyrwał się z okrążenia, jednak nad ranem 19 września w Bełżcu wpadł w zasadzkę przygotowaną przez wroga (ukryto czołg) i poniósł duże straty. Zginęło 40 żołnierzy i 5 oficerów, a wielu, w tym

138 Zob. https://academica.edu.pl/reading/readSingle?cid=131748621&uid=131310747 (dostęp: 14 V 2026).
139 Zob. https://mogily.pl/starachowicebugaj/KajfaszJan_2306465 (dostęp: 14 V 2026).
140 *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1908*, Wadowice 1908, s. 61.
141 T. Kurdziel, wiadomość e-mail z dnia 31 V 2026 r.
142 *Wykaz oficerów*, Warszawa 1920, s. 61.
143 T. Kurdziel, wiadomość e-mail z dnia 31 V 2026 r..
144 *Lista starszeństwa oficerów zawodowych*, Warszawa 1922, s. 82.
145 „Rocznik Oficerski" 1928, s. 70.
146 „Rocznik Oficerski" 1932, s. 71.
147 T. Kurdziel, wiadomość e-mail z dnia 31 V 2026 r..

dowódca batalionu, zostało rannych. Kapitan Antoni Kurdziel przejął dowodzenie nad ok. 200 żołnierzami i przebijał się z nimi lasami na wschód. 21 września mieszkańcy wioski Wereszczyca wskazali jednak niemieckiemu zgrupowaniu pancernemu lokalizację batalionu. W obliczu braku broni ciężkiej i amunicji dowodzący podjął decyzję o poddaniu batalionu, aby oszczędzić życie prawie bezbronnych żołnierzy[148].

W niewoli niemieckiej, poprzez Dulag Lamsdorf, Antoni trafił do Oflagu II-B Arnswalde, a potem do Oflagu II-D Gross Born, gdzie spędził całą wojnę[149]. W rejestrze IPN znajduje się informacja, że jeńca wojennego nr 1302, kapitana Antoniego Kurdziela z 73 pp., umieszczono w Oflagu II-B, a następnie 15 maja 1942 r. przeniesiono do Oflagu II-D[150]. Za wojnę obronną 1939 r. Antoni został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari. Po wojnie nie wrócił do Polski. W 1951 r. drogą przez Londyn udał się do Stanów Zjednoczonych[151], gdzie zmarł w 1956 r. Został pochowany na cmentarzu w Niagara Falls w stanie Nowy Jork, a na cmentarzu w Bachowicach znajduje się tylko jego symboliczna mogiła.

Fot. 14. Antoni Kurdziel. Źródło: archiwum prywatne rodziny Kurdziel

148 Ibidem.
149 Ibidem.
150 Zob. https://straty.pl/szukaj-osoby.php (dostęp: 21 V 2026).
151 *United States, Border Crossings from Canada to United States, 1895-1956*, FamilySearch, [on-line:] https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:XG2D-L68, 3 Jul 1951 (dostęp: 27 V 2026).

Franciszek Kajfasz

Franciszek Kajfasz, młodszy brat Jana, urodził się 27 czerwca 1897 r. Podobnie jak starsi koledzy, naukę w gimnazjum rozpoczynał w Wadowicach. Pierwszą i drugą klasę ukończył z tytułem „chlubnie uzdolniony”[152]. Od trzeciej klasy[153] uczęszczał do Gimnazjum św. Anny w Krakowie. W 1914 r. zawierucha wojenna dotarła do Krakowa, przez co miasto zostało częściowo wysiedlone. Rok szkolny rozpoczęto dopiero 21 października. Zajęcia odbywały się popołudniami w filii szkoły, gdyż główna siedziba została zajęta przez wojsko. Wśród uczniów kończących klasę szóstą nie widnieje nazwisko Franciszka. Klasa ta liczyła zaledwie 27 uczniów, mimo że w poprzednim roku liczyła 45[154]. W kolejnym roku szkolnym Franciszek zaczął uczęszczać na zajęcia od 8 października i ukończył klasę szóstą[155]. W tym też roku został powołany do wojska, ale szkoła reklamowała go od służby ze względu na własne potrzeby[156]. Rok później ponownie go reklamowano[157]. Dzięki temu ukończył klasę ósmą i w terminie letnim, w dniach od 15 do 18 czerwca 1917 r., zdał maturę[158].

Franciszek studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1917/1918-1920/1921. 23 czerwca 1919 r. dziekan zaliczył mu czas służby wojskowej do okresu studiów. Franciszek zdał państwowy egzamin prawniczy historyczno-prawny 12 listopada 1919 r., a absolutorium uzyskał 17 lutego 1922 r. W nekrologu[159] podano, że przez 43 lata pracował w bankowości, co oznacza, że zatrudnienie podjął zaraz po zakończeniu studiów. Przez wiele lat pracował w Banku Polska Kasa Opieki S.A. w Krakowie. Zmarł 15 czerwca 1965 r. i został pochowany na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie[160].

[152] *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1910*, Wadowice 1910, s. 36; *Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1911*, Wadowice 1911, s. 40-41.

[153] *Sprawozdanie Dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1912*, Kraków 1912, s. 68; *Sprawozdanie Dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1913*, Kraków 1913, s. 84; *Sprawozdanie Dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1914*, Kraków 1914, s. 89.

[154] *Sprawozdanie Dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1915*, Kraków 1915, s. 56 i nn.

[155] *Sprawozdanie Dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1916*, Kraków 1916, s. 62.

[156] Ibidem, s. 33-34.

[157] *Sprawozdanie Dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1917*, Kraków 1917, s. 6.

[158] Ibidem, s. 23-24.

[159] Nekrolog, „Gazeta Krakowska” (Kraków) 1965, nr 142, s. 3.

[160] *Indeks zmarłych 1965*, Cmentarz Rakowicki, numer dziennika 1310.

Dnia 15 czerwca 1965 r. zmarł nasz długoletni pracownik

FRANCISZEK KAJFASZ

1897 — 1965 r.
odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi
za 43 lata ofiarnej pracy w bankowości.
W Zmarłym tracimy wzorowego, oddanego pracownika
i nieodżałowanego kolegę.
Cześć Jego pamięci!

DYREKCJA, RADA ZAKŁADOWA,
PODSTAWOWA ORGANIZACJA PARTYJNA
I PRACOWNICY
Banku Polska Kasa Opieki SA
Oddział w Krakowie

Fot. 15. Nekrolog Franciszka Kajfasza. Źródło: „Gazeta Krakowska" (Kraków) 1965, nr 142, s. 3

Marta Kajdasówna

Marta urodziła się 21 grudnia 1898 r. jako młodsza siostra ks. Józefa oraz Jakuba. Jej rodzice, Jan i Magdalena Kajdas, poza nimi mieli jeszcze syna Jana i córkę Agnieszkę[161]. Wówczas kobiety nie mogły uczyć się w gimnazjach. Marta jest zatem najprawdopodobniej pierwszą mieszkanką Bachowic, która uzyskała maturę. Została też pierwszą nauczycielką urodzoną w Bachowicach i tam uczącą. Ukończyła Prywatne Seminarium Nauczycielskie im. Świętej Rodziny w Krakowie. 16 czerwca 1923 r. otrzymała świadectwo dojrzałości, a 10 marca 1926 r. – patent nauczycielski na nauczyciela szkół powszechnych[162].

Pracę zawodową rozpoczęła jako tymczasowy nauczyciel w Leńczach (1 IX 1923-1 IX 1924). Kolejne placówki, w których pracowała jako nauczyciel tymczasowy, znajdowały się w Stryszawie (1 IX 1924-14 I 1925), Lgocie (14 I 1925-21 XII 1926) i Nowych Dworach (1 IX 1927-1 XI 1928). W okresie

[161] M. Balonek, rozmowa z 26 maja 2026 r.

[162] ANK, Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, sygn. 29/2779/5462, Kajdas Marta ur.: -, wykształcenie: seminarium nauczycielskie, ostatnie stanowisko: nauczycielka, miejsce pracy: Szkoła Powszechna w Bachowicach, inspektorat szkolny: Wadowice.

Fot. 16. Marta Kajdasówna z uczennicami z rocznika 1939 i 1940. Źródło: archiwum prywatne Anny Świdergał

od 22 grudnia 1926 r. do 31 sierpnia 1927 r. przebywała w żeńskim zakonie klauzurowym we Włoszech[163].

W Stryszawie otrzymała posadę jako nauczyciel stały (1 XI 1928-1 IX 1931). Następnie objęła kierownictwo dwuklasowej szkoły w Lgocie jako jedyna siła nauczycielska (1 IX 1931-31 VII 1936). Władze oświatowe przekształciły tę szkołę na jednoklasową 1 lutego 1932 r. W okresie międzywojennym Marta była też nauczycielką szkoły powszechnej w Rudniku k. Sułkowic (1 VIII 1936-31 V 1945). W trakcie okupacji prowadziła tam jawne nauczanie[164]. Zaraz po wojnie, przez krótki czas (31 V-31 VII 1945), pracowała jako tymczasowy nauczyciel w Wilkowicach, a od 31 sierpnia 1945 r. aż do przejścia na emeryturę w 1958 r.[165] – jako stały nauczyciel w Bachowicach[166] (mieszkała wtedy w nieistniejącym już budynku szkoły).

[163] Ibidem.
[164] Ibidem.
[165] W. Hoła, Kronika wsi Bachowice [maszynopis], Bachowice 1966, s. 9.
[166] ANK, Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, sygn. 29/2779/5462.

Józef Kotecki[167] (wychowanek pani Marty) mimo upływu lat zapamiętał ją jako wspaniałego pedagoga i psychologa. Do każdego ucznia podchodziła indywidualnie. Na lekcjach potrafiła przekazać wiedzę i wskazać, co jest najważniejsze do zapamiętania. W domu rodzice pana Józefa często mówili o niej, że „jedną ręką mieliła ziarna w żarnie, a drugą trzymała świeczkę i się uczyła”[168]. Kiedy proboszczem w Bachowicach był ks. Jan Marszałek[169], to zawsze na 24 czerwca (dzień jego imienin) pani Marta układała stosowny wierszyk, a pan Józef recytował go przed solenizantem.

Po zakończeniu pracy zawodowej Marta zamieszkała w Choczni (u Janiny Czaickiej – córki swojej siostry Agnieszki)[170], gdzie poświęciła się swoim pasjom: malowała obrazy o treści religijnej, haftowała, grała na skrzypcach, uprawiała ogródek. Pomagała również w parafialnej kancelarii, zapoczątkowała działalność biblioteki parafialnej w Choczni i zastępowała nauczycieli w Choczni Górnej. Należała do Trzeciego Zakonu św. Franciszka. Zmarła 18 maja 1983 r. w Choczni i tam została pochowana[171].

o. Rudolf Stanisław Warzecha

Stanisław Warzecha urodził się 14 listopada 1919 r. W latach 1925-1932 uczęszczał do szkoły powszechnej w Bachowicach. W 1932 r., po śmierci matki, opuścił dom rodzinny i rozpoczął naukę w Prywatnym Gimnazjum Karmelitów Bosych w Wadowicach (Niższe Seminarium). Ze względu na głęboką reformę szkolnictwa nie utworzono wtedy klasy pierwszej, przez co musiał najpierw zdać egzamin z klasy pierwszej i drugiej. Na podstawie egzaminu został przyjęty do klasy trzeciej. Po ukończeniu piątej klasy został w 1935 r. przyjęty do zakonu Karmelitów Bosych i przybrał imię Rudolf od Przebicia Serca św. Teresy[172]. Egzamin dojrzałości zdał 25 maja 1938 r. w Gimnazjum Karmelitów w Wadowicach. Następnie rozpoczął studia filozoficzne, które kontynuował już po wybuchu II wojny światowej w Czernej. Tam też 24 czerwca 1944 r. przyjął święcenia kapłańskie.

[167] Józef Kotecki, lekarz, urodzony w Bachowicach w 1934 r. W latach 1942-1949 był uczniem tutejszej szkoły powszechnej. W 1954 r. zdał maturę w Gimnazjum w Wadowicach. Mieszka i nadal pracuje w ośrodku zdrowia w Kamionce Wielkiej.

[168] J. Kotecki, rozmowa telefoniczna z 27 maja 2026 r.

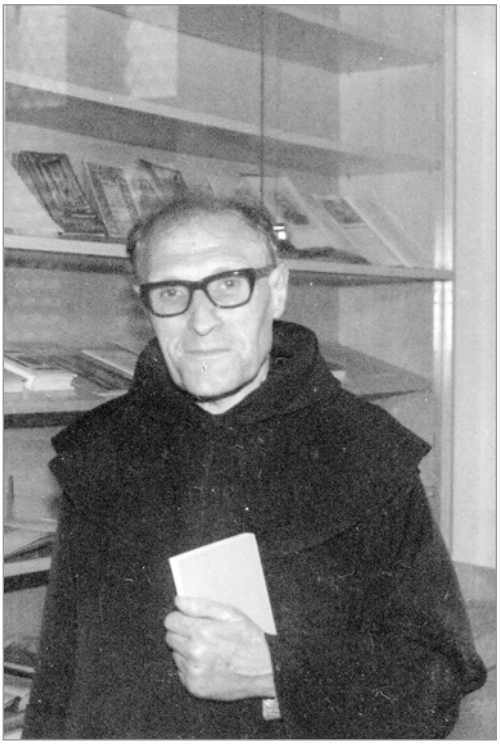
[169] Ksiądz Jan Marszałek był proboszczem w Bachowicach w latach 1942-1951. Od 21 grudnia 2021 r. przysługuje mu tytuł Sługi Bożego. Od 2023 r. w diecezji bielsko-żywieckiej toczy się jego proces beatyfikacyjny.

[170] M. Balonek, rozmowa z 26 maja 2026 r.

[171] Zob. https://chocznia.grobonet.com/grobonet/start.php?id=detale&idg=2869&inni=0&cinki=0 (dostęp: 29 V 2026).

[172] H.C. Gil, *O. Rudolf Warzecha (1919-1999)*, „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny” 2009, nr 12, s. 232-254.

Przez prawie 50 lat pełnił obowiązki wychowawcy młodzieży zakonnej w kilku klasztorach, m.in. w Czernej, Wadowicach i Krakowie. Uznano go za najbardziej doświadczonego wychowawcę w dziejach całej (także odrodzonej) prowincji polskiej. Przebywał też w klasztorach: w Przemyślu, Kluszkowcach i Warszawie. Często wybierano go na urząd podprzeora klasztoru.

Fot. 17. O. Rudolf Warzecha. Źródło: archiwum prywatne rodziny Dębskich

W 1981 r. został przeniesiony do klasztoru w Wadowicach. Kilka lat później klasztor objął kapelanię miejscowego szpitala. Przez ostatnie lata swego życia o. Rudolf systematycznie odwiedzał chorych w tym szpitalu[173]. Zmarł w wadowickim szpitalu 27 lutego 1999 r. Został pochowany w kwaterze karmelitańskiej na cmentarzu parafialnym w Wadowicach. Dwadzieścia lat później dokonano ekshumacji, rekognicji (rozpoznania) i translacji (przeniesienia) jego doczesnych szczątków, a następnie złożono je do miedzianej, pokrytej dębowym drewnem trumny, którą umieszczono w drewnianym sarkofagu w sanktuarium św. Józefa w Wadowicach[174].

11 stycznia 2011 r. w kaplicy arcybiskupów krakowskich kard. Stanisław Dziwisz rozpoczął proces beatyfikacyjny o. Rudolfa. Odtąd przysługuje mu tytuł Sługi Bożego[175]. 11 czerwca 2017 r. pod przewodnictwem abp. Marka Jędraszewskiego w sanktuarium św. Józefa w Wadowicach zakończono jego proces beatyfikacyjny na szczeblu diecezjalnym. Akta zostały przekazane do rzymskiej Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. 18 maja 2018 r. Stolica Apostolska, po zapoznaniu się z aktami procesowymi, wydała dekret o ważności postępowania

[173] J. Zieliński, *Serce szeroko otwarte. Życie sługi Bożego ojca Rudolfa Warzechy OCD*, Kraków 2011, s. 135-144.

[174] Stowarzyszenie Przyjaciół Ojca Rudolfa Warzechy OCD, *Sługa Boży Ojciec Rudolf Warzecha OCD*, Tomice 2023, s. 12-14.

[175] J. Zieliński, *Serce szeroko otwarte*…, s. 135-144.

diecezjalnego[176]. Życie i działalność o. Rudolfa zostały szerzej opisane w wielu publikacjach[177].

W rodzinnych Bachowicach dla upamiętnienia postaci o. Rudolfa Warzechy w 2017 r. jedna z ulic otrzymała jego imię[178].

Władysław Kurdziel

Fot. 18. Władysław Kurdziel. Źródło: archiwum prywatne rodziny Kurdziel

Władysław Kurdziel (syn Władysława i Stefanii z Sieprawskich, siostry Alojzego i Józefa) urodził się 4 lutego 1922 r.[179] Został pierwszym inżynierem pochodzącym z Bachowic. Uczęszczał do salezjańskiego gimnazjum w Oświęcimiu[180], gdzie w 1939 r. zdał małą maturę, lecz dalszą edukację uniemożliwił wybuch wojny. Po przeprowadzce do Krakowa w 1943 r. rozpoczął naukę w dwuletnim liceum hutniczym prowadzonym przez władze niemieckie. Kadrę nauczycielską w tej szkole stanowili przedwojenni wykładowcy Akademii Górniczo-Hutniczej, którzy znacznie przekraczali zakres nauczanego materiału zalecanego przez okupanta. Były to swego rodzaju „legalne tajne komplety". Po wyzwoleniu szkoła została przemianowana na Państwową Szkołę Górniczo-Hutniczą w Krakowie, a edukacja pobierana tam w czasie okupacji została uznana przez powojenne władze państwowe. Dzięki temu Władysław mógł 8 sierpnia 1945 r. zdać egzamin końcowy, a następnie 13 października 1945 r. złożyć egzamin dojrzałości. W ten sposób uzyskał tytuł technika hutniczego oraz maturę[181]. Zaraz po tym, jesienią 1945 r., rozpoczął studia na Wydziale

[176] Stowarzyszenie Przyjaciół Ojca Rudolfa Warzechy OCD, *Sługa Boży…*, s. 13.

[177] *Stanisław Warzecha. Pisma*, red. B. Belgrau, Tomice 2014; H.C. Gil, *Ojciec Rudolf. Kapłan z otwartymi oczami*, Kraków 2000; idem, *Jestem kapłanem dla was. O. Rudolf Warzecha w oczach świadków*, Kraków 2005; idem, *O. Rudolf Warzecha (1919-1999)*, Wadowice 2010; J. Zieliński, *Serce szeroko otwarte*…

[178] Uchwała nr XXXV/287/17 Rady Gminy Spytkowice z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie: nadania nazwy ulicy we wsi Bachowice, Dz. Urz. Woj. Małopolskiego, poz. 9029/2017.

[179] Władysław Kurdziel, Wyciąg z księgi urodzonych, źródło: archiwum prywatne rodziny Kurdziel.

[180] T. Kurdziel, rozmowa z 26 maja 2026 r.

[181] Władysław Kurdziel, świadectwo dojrzałości Liceum Hutniczego, źródło: archiwum prywatne rodziny Kurdziel.

Hutniczym Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, a 12 grudnia 1951 r. uzyskał tytuł inżyniera metalurga oraz stopień magistra nauk technicznych[182] jako absolwent pierwszego powojennego rocznika tej uczelni.

Życie prywatne i zawodowe Władysław związał z Krakowem. Pracował w Prodlewie i FAMO, a następnie aż do emerytury w Bipromasz, gdzie wraz z zespołem opatentował kraty odlewnicze. Był członkiem Naczelnej Organizacji Technicznej. Przeżywszy 91 lat, zmarł 14 listopada 2013 r. i został pochowany na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie[183].

Józef Warzecha

Józef Warzecha urodził się 15 lutego 1922 r. Początkowo poszedł w ślady starszego brata Stanisława i przez około rok uczęszczał do Prywatnego Gimnazjum Karmelitów Bosych w Wadowicach (Niższe Seminarium). Z powodu braku rąk do pracy w gospodarstwie rodziców musiał jednak z niego zrezygnować[184]. Niedługo po tym kontynuował naukę, ale w gimnazjum w Wadowicach. Wybuch II wojny światowej zmusił go do ponownego przerwania nauki – Józefowi groził wywóz do pracy przymusowej w Rzeszy. Aby tego uniknąć, musiał znaleźć pracę. Jego starszy brat, Franciszek, zwoził mleko do mleczarni w Spytkowicach. Dzięki jego protekcji Józef został tam zatrudniony.

Dopiero po zakończeniu wojny udało mu się (w trybie zaocznym) ukończyć naukę w wadowickim gimnazjum. Maturę zdał w 1946 r. jako absolwent wydziału przyrodniczego[185]. Następnie podjął pracę na dworcu kolejowym w Wadowicach. Studia rozpoczął w 1948 r. na kierunku rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego, lecz ich nie skończył. Kolejne studia, tym razem zaoczne, podjął w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku-Oliwie. Studiował chemię na kierunku pedagogicznym[186]. W 1950 r. ożenił się z Anną Górecką, z którą znał się już od czasów wojny – mieszkał u jej rodziców w Spytkowicach. Później wraz z rodziną wyjechał do Zabrza. Pracował jako pełnoetatowy nauczyciel w Technikum Przemysłu Spożywczego w Zabrzu, ucząc chemii spożywczej. Ponadto uczył w Technikum Budowlanym, również w Zabrzu.

Zmarł 30 października 1967 r. i został pochowany na cmentarzu w Spytkowicach.

[182] Władysław Kurdziel, dyplom Akademii Górniczo-Hutniczej, źródło: archiwum prywatne rodziny Kurdziel.
[183] Zob. https://dziennikpolski24.pl/nekrologi/19-11-2013,cpo.html (dostęp: 27 V 2026).
[184] W. Warzecha, e-mail z 17 maja 2026 r.
[185] G. Studnicki, *Pierwsza wśród równych. Dzieje Gimnazjum i Liceum w Wadowicach*, Wadowice 1991, s. 368.
[186] W. Warzecha, e-mail z 17 maja 2026 r.

Fot. 19. Józef Warzecha z żoną i synem, 1961. Źródło: archiwum prywatne rodziny Dębskich

To na pewno nie wszyscy…

Ksiądz Franciszek Gołba w książce *Bachowice dawniej a dziś* napisał: „To też miał tę pociechę, że rodzice posłali dzieci swoje do szkół w Wadowicach. Z tych Piotr Bałys był sędzią, a Franciszek Krupa i Franciszek Gołba wybrali stan duchowny, z których pierwszy był proboszczem w Ślemieniu, a drugi jako weteran wysłużony w szkołach przebywa we wsi rodzinnej i tę książkę, jako siedemdziesięcioszścioletni starzec z wielką radością pisze. W następnych latach gospodarze Kądzioła i Jan Kajdas oddali do szkół swych synów, którzy także wybrali stan duchowny. Z tych ks. Melchior Kądzioła pracował w szkołach miejskich w Krakowie, a ks. Józef Kajdas jako profesor historii w gimnazjum w Żywcu. Oprócz tych kształcili się inni, jak dr Józef Gołba, radca skarbowy, Jakub Kajdas, kierownik szkoły w Witanowicach, Marta Kajdasówna, nauczycielka w Rudniku i Kurdziel Antoni, kapitan w wojsku polskim. […] I tak dwóch synów Warzechy Wojciecha i jeden Przystała wstąpił do zakonu oo. Karmelitów. Syn Ludwika Łabaja i dwie córki Franciszka Przystała kształcą się w gimnazjum,

a córka Jana Przystała i Jana Momota w szkole handlowej, syn Kurdziela Wł. w gimnazjum”[187].

Odnośnie do osób wymienionych przez ks. Franciszka nie udało się ustalić przebiegu wykształcenia Antoniego Kurdziela i Jakuba Kajdasa. Ostatnim, który zdał maturę przed wojną, był Stanisław Warzecha, syn Wojciecha. Jego młodszy brat, Józef, musiał przerwać naukę i maturę zdał dopiero rok po wojnie, w 1946 r., a jego rówieśnik Władysław Kurdziel w 1945 r. Pozostali, o których w 1939 r. ks. Franciszek napisał, że się kształcą, mogli zdawać maturę dopiero po wojnie.

Autorzy, mimo szczerych chęci, zapewne nie dotarli do wszystkich, o których należałoby wspomnieć. Mamy nadzieję, że po publikacji tego artykułu zgłoszą się osoby mające takich przodków, którzy (do 1945 r.) uzyskali przynajmniej średnie wykształcenie. Wtedy lista tych, którzy wyszli z Bachowic w świat, poszerzy się o kolejne nazwiska.

***

Pragnę podziękować mojej żonie Joannie za cenne wskazówki przy pisaniu niniejszego artykułu, a synowi – Stanisławowi – za przegląd trudno dostępnej dla mnie literatury, którą znalazł w Bibliotece Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie.

Kazimierz Dębski

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Narodowe w Krakowie

Akta szkolne i kroniki szkół podstawowych województwa krakowskiego, sygn. 29/1349/24, Księga wizytacyjna Publicznej Szkoły Powszechnej w Bachowicach pow. Wadowice.

Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, sygn. 29/2779/5462, (akta osobowe Marty Kajdas, nauczycielki).

Archiwum Rzymskokatolickiej Parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Bachowicach

Liber Natorum, 1805-1837.

Archiwum prywatne rodziny Sieprawskich

Dokument przyjęcia na studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, 20 czerwca 1907 r.

Świadectwa szkolne Alojzego Sieprawskiego z lat 1898-1904.

[187] F. Gołba, *Bachowice dawniej a dziś…*, s. 46.

Świadectwo szkolne Alojzego Sieprawskiego za pierwsze półrocze roku szkolnego 1897/1898, 29 stycznia 1898 r.
Świadectwo szkolne Alojzego Sieprawskiego ze Szkoły Ludowej w Zatorze, 25 czerwca 1897 r.
Świadectwo dojrzałości Józefa Sieprawskiego, 12 września 1906 r.
Świadectwa szkolne Józefa Sieprawskiego z lat 1899-1904.
Wniosek o zwolnienie z czesnego, 11 maja 1907 r.
Wniosek o zwolnienie z czesnego na rok akademicki 1907/1908.
Zaświadczenie o zdanym egzaminie z historii prawa niemieckiego, 5 marca 1908 r.

Archiwum prywatne rodziny Dębskich
Stachurska Z., Saga rodów: Gołbów i Stachurskich, Gliwice 1978 [maszynopis udostępniony przez rodzinę Józefa Gołby].

Archiwum prywatne rodziny Kurdziel
Władysław Kurdziel, dyplom Akademii Górniczo-Hutniczej.
Władysław Kurdziel, świadectwo dojrzałości Liceum Hutniczego.
Władysław Kurdziel, wyciąg z księgi urodzonych.

Źródła drukowane
II Sprawozdanie Prywatnego Gimnazyum oo. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1895, Chyrów 1895.
V Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1896 r., Kraków 1897.
VI Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 1 stycznia do 15 grudnia 1897 r., Kraków 1898.
VII Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 15 grudnia 1897 do 15 grudnia 1898 r., Kraków 1899.
VIII Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 15 grudnia 1898 do 15 grudnia 1899 r., Kraków 1900.
IX Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 15 grudnia 1899 do 15 grudnia 1900 r., Kraków 1901.
X Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 15 grudnia 1900 do 15 grudnia 1901 r., Kraków 1902.
XI Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za czas od 15 grudnia 1901 do 15 grudnia 1902 r., Kraków 1903.
XII Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za rok 1903, Kraków 1904.
XIII Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za rok 1904, Kraków 1905.
XIV Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za rok 1905, Kraków 1906.
XV Sprawozdanie Roczne Towarzystwa Przyjaciół Muzyki Krakowskiej „Harmonia" za rok 1906, Kraków 1907.
XII Sprawozdanie Zarządu Głównego Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej. Rok 1895 i 1896, Kraków 1897.

Alegata do sprawozdań stenograficznych z drugiej sesji siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1896/7, Lwów 1897.

Barcik M., Cieślak A., Grodowska-Kulińska D., Perkowska U., *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850-1918. A-D*, red. J. Michalewicz, Kraków 1999.

Barcik M., Cieślak A., Gaszyński P., Grodowska-Kulińska D., Perkowska U., Żukowski P.M., *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18. E-J*, red. K. Stopka, Kraków 2006.

Barcik M., Cieślak A., Gaszyński P., Grodowska-Kulińska D., Perkowska U., Żukowski P.M., *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18. K-Ł*, red. K. Stopka, Kraków 2009.

Barcik M., Cieślak A., Gaszyński P., Grodowska-Kulińska D., Perkowska U., Żukowski P.M., *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18. S-Ś*, red. K. Stopka, Kraków 2014.

In Przemysl Kriegsgefangene, zusammengestellt nach den vom russischen Roten Kreuze eingelangten Gefangenenlisten, P2 (Nr. P2/1915).

Indeks zmarłych 1965, Cmentarz Rakowicki, numer dziennika 1310.

Karbowiak A., *Przegląd z dziejów c.k. gimnazjum wadowickiego z powodu 25. rocznicy istnienia zakładu*, Wadowice 1892.

Lista starszeństwa oficerów zawodowych, Warszawa 1922.

O Katedrze na Wawelu, „Kalendarz Prawdy na Rok Pański 1902" (Kraków) 1901, s. 52-58.

Pamiętnik Ogólnopolskiego Kongresu Tercjarskiego odbytego w Krakowie z okazji 700 letniego jubileuszu założenia III Zakonu św. O. Franciszka. 1221-1921, Częstochowa 1922.

Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminarjów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych zestawione pod redakcją Zygmunta Zagórowskiego, Lwów–Warszawa 1924.

Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. realnego i wyższego gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1876, Wadowice 1876.

Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. realnego i wyższego gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1877, Wadowice 1877.

Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Wyższego Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1879, Wadowice 1879.

Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Wyższego Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1880, Wadowice 1880.

Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Wyższego Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1882, Wadowice 1882.

Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Wyższego Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1883, Wadowice 1883.

Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1893, Wadowice 1893.

Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1900, Wadowice 1900.

Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1903, Wadowice 1903.
Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1905, Wadowice 1905.
Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1906, Wadowice 1906.
Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1907, Wadowice 1907.
Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1908, Wadowice 1908.
Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1910, Wadowice 1910.
Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. Gimnazyum w Wadowicach za rok szkolny 1911, Wadowice 1911.
Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1881, Kraków 1881.
Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazyum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1884, Kraków 1884.
Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1888, Kraków 1888.
Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1911, Kraków 1911.
Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1912, Kraków 1912.
Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1913, Kraków 1913.
Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1914, Kraków 1914.
Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1915, Kraków 1915.
Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1916, Kraków 1916.
Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1917, Kraków 1917.
Sprawozdanie dyrektora Państwowego Gimnazjum św. Jacka w Krakowie za rok szkolny 1920, Kraków 1920.
Statystyka Stowarzyszeń Zarobkowych i gospodarczych w Galicji z Wielkim Księstwem Krakowskim za rok 1909, Lwów 1910.
Statystyka Stowarzyszeń Zarobkowych i gospodarczych w Galicji z Wielkim Księstwem Krakowskim za rok 1912, Lwów 1913.
Stefana Mikulskiego Wielka Księga Adresowa Stoł. Król. Miasta Krakowa i Król. Woln. Miasta Podgórza, Kraków 1908, R. 4.
Szematyzm galicyjskich władz i urzędów skarbowych na rok 1914, Lwów 1914.
Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1892, Lwów 1892.

Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1893, Lwów 1893.
Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1897, Lwów 1897.
Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1910, Lwów 1910.
Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1912, Lwów 1912.
Targosz A., *Ślemieńskie duchowieństwo*, Kraków 2021.
Uchwała nr XXXV/287/17 Rady Gminy Spytkowice z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie: nadania nazwy ulicy we wsi Bachowice, Dz. Urz. Woj. Małopolskiego, poz. 9029/2017.
Wykaz oficerów, Warszawa 1920.
Wynik klasyfikacji uczniów c.k. Gimnazyum Nowodworskiego św. Anny, po ukończeniu roku szkolnego 1878, Kraków 1878.

Prasa z epoki

Do naszych czytelników, „Prawda" (Kraków) 1910, nr 52, s. 1.
„Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa" 1894, L. 8.
„Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa" 1898, L. 10.
Firmy, „Gazeta Lwowska" (Lwów) 1905, nr 75, s. 10.
„Informacye dla Duchowieństwa Katolickiego" (Kraków) 1912, nr 5, s. 67.
Kronika, „Czas" (Kraków) 1891, nr 231, s. 2.
Kronika, „Gazeta Lwowska" (Lwów) 1895, nr 197, s. 3.
Kronika, „Gazeta Lwowska" (Lwów) 1906, nr 186, s. 3.
Kronika, „Głos Narodu" (Kraków) 1895, nr 294, s. 4.
Kronika, „Nowa Reforma" (Kraków) 1895, nr 81, s. 3-4.
Kronika, „Nowa Reforma" (Kraków) 1885, nr 114, s. 3.
Kronika, „Nowa Reforma" (Kraków) 1895, nr 295, s. 3.
Kronika, „Nowa Reforma" (Kraków) 1914, nr 239, s. 2.
Kronika, „Nowa Reforma" (Kraków) 1915, nr 582 (wydanie poranne), s. 2.
Kronika, „Ogniskowiec. Dwutygodnik Okręgu Śląskiego Związku Nauczycielstwa Polskiego" (Katowice) 1933, nr 3-5, s. 13.
Kronika, „Przegląd" (Kraków) 1897, nr 224, s. 3.
Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas" (Kraków) 1885, nr 123, s. 3.
Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas" (Kraków) 1888, nr 135, s. 2.
Mianowania i przeniesienia w szkolnictwie średnim, „Głos Narodu" (Kraków) 1925, nr 213, s. 3.
Nekrolog, „Dzwon Niedzielny" (Kraków) 1933, nr 8, s. 126.
Nekrolog, „Gazeta Krakowska" (Kraków) 1956, nr 142, s. 3.
Nowe chrześcijańskie stowarzyszenie, „Głos Narodu" (Kraków) 1897, nr 271, s. 4.
Odpowiedzi Redakcji, „Naokoło Świata" (Kraków) 1904, nr 22, s. 350.
„Oświata Ludowa. Organ Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej" R. 1, 1910, nr 1; R. 3, 1912, nr 1.
„Plon" 1933, nr 4.

Podziękowanie, „Prawda” (Kraków) 1902, nr 8, s. 62.
Polskie Towarzystwo Emigracyjne, „Głos Narodu” (Kraków) 1913, nr 132, s. 4.
[Reklama], „Głos Narodu” (Kraków) 1909, nr 15, s. 6.
[Reklama], „Głos Narodu” (Kraków) 1915, nr 607, s. 4.
„Rocznik Oficerski” 1928.
„Rocznik Oficerski” 1932.
Rozmaite obwieszczenia, „Gazeta Lwowska” (Lwów) 1898, nr 296, s. 10.
„Ruch służbowy. Dodatek do dziennika urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości” 1930, nr 5.
Stopka redakcyjna, „Prawda” (Kraków) 1905, nr 34, s. 272.
Stypendya, „Głos Narodu” (Kraków) 1912, nr 54, s. 3-4.
Wiadomości diecezjalne, „Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski” (Kraków) 1905, nr 18-19, s. 599.
Wiadomości diecezjalne, „Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski” (Kraków) 1906, nr 20, s. 588.
Wiadomości diecezjalne, „Gazeta Kościelna” (Kraków) 1893, nr 44, s. 395.
Wiadomości diecezjalne, „Gazeta Kościelna” (Kraków) 1894, nr 33, s. 329.
Wiadomości diecezjalne, „Gazeta Kościelna” (Kraków) 1894, nr 34, s. 341.
Wiadomości diecezjalne, „Gazeta Kościelna” (Kraków) 1895, nr 22, s. 221.
Wiadomości diecezjalne, „Gazeta Kościelna” (Kraków) 1895, nr 51, s. 483.
Wiadomości diecezjalne, „Gazeta Kościelna” (Kraków) 1896, nr 18, s. 175.
Wiadomości diecezjalne, „Gazeta Kościelna” (Kraków) 1901, nr 23, s. 243.
Wiadomości diecezjalne, „Gazeta Kościelna” (Kraków) 1906, nr 40, s. 388.
Wiadomości diecezjalne, „Gazeta Kościelna” (Kraków) 1913, nr 12, s. 142.
Wiadomości kościelne, „Prawda” 1913, nr 13, s. 10.
Wiec XX. katechetów w Krakowie, „Czas” (Kraków) 1895, nr 198, s. 3.
Z archidiecezji krakowskiej, „Dzwon Niedzielny” (Kraków) 1932, nr 3, s. 39.
Z naszych Stowarzyszeń i zgromadzeń, „Grzmot” (Kraków) 1889, nr 20, s. 2.
Zawiadomienia Sekretariatu Generalnego, „Młodzież Polska” (Kraków) 1918, nr 1, s. 5.
Ze stowarzyszeń, „Nowa Reforma” (Kraków) 1897, nr 271, s. 2.
Zgromadzenie katechetów w Krakowie, „Dwutygodnik Katechetyczny” (Kraków) 1898, nr 4, s. 74.

Wywiady oraz memuarystyka

Balonek Małgorzata, rozmowa z 26 maja 2026.
Dzidkowie Krystyna i Józef, rozmowa z lutego 2026.
Kotecki Józef, rozmowa telefoniczna z 27 maja 2026.
Kurdziel Tadeusz, e-mail z 31 maja 2026.
Kurdziel Tadeusz, rozmowa z 26 maja 2026.
Warzecha Wojciech, e-mail z 17 maja 2026.

Opracowania

Bachowice – wieś i ludzie, red. J. Jodłowski, A. Kolasa, Z. Szewczyk, S. Warzecha, Tomice 2017.
Chrześcijanie, t. 19, Niepokalanów 1992.

Dębski K., Dębska J., *Kasa Stefczyka w Bachowicach, czyli sposób na lichwę. Studium przypadku*, „Rocznik Spytkowicki" 2025, nr 4, s. 131-172.
Dębski K., Dębska J., *Zapomniany brat księdza Franciszka*, „Rocznik Spytkowicki" 2024, nr 3, s. 115-147.
Gawlik M., Szczepaniak J., *Księża katecheci diecezji krakowskiej 1880-1939. Słownik biograficzny*, Kraków 2000.
Gil H.C., *Jestem kapłanem dla was. O. Rudolf Warzecha w oczach świadków*, Kraków 2005.
Gil H.C., *O. Rudolf Warzecha (1919-1999)*, „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny" 2009, nr 12, s. 232-254.
Gil H.C., *O. Rudolf Warzecha (1919-1999)*, Wadowice 2010.
Gil H.C., *Ojciec Rudolf. Kapłan z otwartymi oczami*, Kraków 2000.
Gołba F., *Bachowice dawniej a dziś*, Kraków 1939.
Gołba J., *Niewola i powrót z niej*, „Kwartalnik Chyrowski: Deo, Patriae, Amicitiae: korespondencya przyjacielska w miejsce rękopisu" 1921, nr 4, s. 173-176.
Kramarz H., *Ksiądz Jan Kanty Wojewodzic (1878-1936)*, Kraków 2021.
Natanek P., *Z dziejów zdrowia dla księży w Zakopanem zwanym „Księżówka". Od początku istnienia do 1939 roku*, Kraków 1992.
Nowa Encyklopedia Powszechna PWN, t. 2, Warszawa 1995.
Nowakowski A., *Zarys dziejów stacji kolejowej w Spytkowicach*, Rzeszów 2023.
Pietrzak J., *Działalność duszpastersko-społeczna ks. Franciszka Gołby (1862-1944)*, [w:] *Bachowice – wieś i ludzie*, red. J. Jodłowski, A. Kolasa, Z. Szewczyk, S. Warzecha, Tomice 2017, s. 46.
Stanisław Warzecha. Pisma, red. B. Belgrau, Tomice 2014.
Stowarzyszenie Przyjaciół Ojca Rudolfa Warzechy OCD, *Sługa Boży Ojciec Rudolf Warzecha OCD*, Tomice 2023.
Studnicki G., *Pierwsza wśród równych. Dzieje Gimnazjum i Liceum w Wadowicach*, Wadowice 1991.
Studnicki G., *Zarys dziejów oświaty i szkolnictwa w Wadowicach*, Wadowice 1996.
Weydlich K., *Franciszek Stefczyk, pionier polskiej spółdzielczości rolniczej*, Warszawa 1936.
W służbie Bogu i ludziom. Życie i dzieła księdza prałata dr Franciszka Gołby, red. M. Kręcioch, Z. Szewczyk, J. Ogiegło, J. Wójtowicz, Tomice 2014.
Zieliński J., *Serce szeroko otwarte. Życie sługi Bożego ojca Rudolfa Warzechy OCD*, Kraków 2011.

Opracowania niewydane drukiem

Hoła W., Kronika wsi Bachowice [maszynopis], Bachowice 1966.

Netografia

https://academica.edu.pl/reading/readSingle?cid=131748621&uid=131310747.
https://chocznia.grobonet.com/grobonet/start.php?id=detale&idg=2869&inni=0&cinki=0.
https://dziennikpolski24.pl/nekrologi/19-11-2013,cpo.html.
https://mogily.pl/starachowicebugaj/KajfaszJan_2306465.
https://naszalgota.wordpress.com/oswiata/nauczyciele-w-latach-1898-1939.

https://straty.pl/szukaj-osoby.php.
https://wieliczka.grobonet.com/grobonet/start.php?id=detale&idg=19182.
https://www.familysearch.org.
https://www.salezjanie.edu.pl/historia-szkoly/.
https://www.slaskie.travel/culturalheritage/3414/sanktuarium-maryjne-na-jasnej-gorce-w-slmieniu.
https://www.wadowita.net/historia.php.

Abstract

They Left Bachowice for the Wider World

The publication describes the origins of the primary school in Bachowice, the secondary school in Wadowice, and the secondary schools in neighbouring towns. It outlines the situation of a young resident of Bachowice and the difficulties – including transport issues – they had to face if they wished to obtain their school-leaving examination or pursue higher education. It also presents profiles of Bachowice residents who left their home village in search of knowledge and a better life. The oldest known among them is Franciszek (Szefczyk) Stefczyk – the father of the founder of Kasa Stefczyka (credit union). Another, Franciszek Krupa, set out into the world only 30 years after him and became a priest. Subsequent generations set out with increasing frequency, following not only in the footsteps of their predecessors but also forging their own paths. This was the case with Piotr Bałys, who became a judge. After him, the following men trained as priests: Franciszek Gołba, Melchior Kądzioła and Józef Kajdas. Józef Gołba, Franciszek's brother, graduated from the Faculty of Law and was the first to obtain a doctorate.

Some graduated in law, others chose a military career, whilst still others became teachers. Unfortunately, not everyone managed to fulfil their dreams. For some, illness or premature death stood in their way.

Keywords: Bachowice, education, school-leaving examination

Kazimierz Dębski – absolwent Wydziału Inżynierii i Technologii Chemicznej Politechniki Krakowskiej (studia magisterskie i doktorat z technologii chemicznej) oraz Wydziału Inżynierii Materiałowej i Ceramiki Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (studia doktoranckie). Zawodowo związany z realizacją prac badawczo-rozwojowych w przemyśle chemicznym. W latach 2001-2010 adiunkt w Instytucie Ciężkiej Syntezy Organicznej „Blachownia" w Kędzierzynie-Koźlu oraz w Instytucie Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników w Toruniu. Od 2010 r. pracownik działów badań i rozwoju w prywatnych przedsiębiorstwach realizujących prace badawczo-wdrożeniowe. Jego hobby to historia rodzinnej miejscowości i najbliższej okolicy.

Paweł Sieprawski – magister prawa, absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Zawodowo związany z branżą informatyczną w obszarze analizy biznesowej oraz zarządzania systemami ERP.